

Vlastivedný Zpravodaj Levického okresu č. 3, 1967

OBSAH :

Jozef Melicher:	Od Mníchova cez Povstanie k oslobodeniu	s. 1-4
Ján Kováčik:	Kupčokove práce o rode RUBUS a osudy jeho nomenklatúry (k 50. výročiu smrti)	s. 5-19
Milan Drahoš:	Vtáčia zložka na rybníkoch pri Leviciach	s. 20-23
Michal Korentsy:	Požiare a protipožiarne opatrenia v Leviciach v období feudalizmu	s. 24-31
Ján Hudzovič:	Úspechy regionálnej histórie	s. 32-33
Karol Sándor:	Gyula Juhász v Leviciach	s. 34
Jozef Melicher:	Slovenské zápisy v knihe levického cechu	s. 35

OD MNÍCHOVA CEZ POVSTANIE K OSLOBODENIU

JOZEF MELICHER

Viedenský rozsudok ako dôsledok mníchovskej zrady násilne rozdelil územie terajšieho Levického okresu na dve časti. Severovýchodná časť zostala v okypnenej Česko-Slovenskej republike a časť na juhozápad od čiar Santovka — Krškany — Podlužany — Hronské Kľačany — Starý Tekov — Tlmače — Kozárovce (tieto obce ešte patrili na Slovensko) obsadili maďarské horthyovské vojská¹).

Obsadzovanie južnej časti okresu maďarskou armádou

sa dokončilo 10. novembra 1938. Okresný úrad evakuoval z Levíc do Pukanca, kde pokračoval v činnosti do jeho likvidácie v auguste r. 1939. Maďarké okupačné úrady zriadili v Leviciach Maďarské kráľovské okresné vojenské veliteľstvo, ktoré vybavovalo aj občianske záležitosti. Pôsobnosť a právna podstata tohto orgánu je dosť hmlistá a možno ho pokladať za dočasné okupačné zariadenie, ktoré postupne prepúšťalo svoju právomoc do rúk civilnej verejnej správy, v našom prípade do rúk

Hlavnoslúžnovského úradu v Leviciach²).

Do pôsobnosti tohto úradu patrila južná časť bývalého Levického okresu a celý bývalý Želiezovský okres. Pre bývalý okres Šahy bol zriadený samostatný Slúžnovský úrad v Šahách. Obidva okresy tvorili súčasť administratívne dočasne spojenej Tekovsko-Hontianskej župy³).

Po likvidácii Okresného úradu v Pukanci 26. augusta 1939 bola časť obcí bývalého Levického okresu na území Slovenskej republiky pripojená k okresu Nová Baňa, časť k okresu Banská Štiavnica a časť k okresu Krupina⁴).

Mníchovská kapitulácia a viedenský verdikt sa hlboko dotkli obyvateľstva okupovaného územia. Slovenské obyvateľstvo sa právom obávalo národnostného útlaku, preto v masovom rozsahu opúšťalo svoje majetky a odchádzalo na Slovensko. Sčasti odchádzalo dobrovoľne, ale celé desiatky boli donútené odísť za asistencie maďarských žandárov.

Maďarské vysídľovacie zákroky

postihli predovšetkým československých kolonistov v Medveckom, Mýtnych Luďanoch, Želiezovciach a inde, ktorí sa tu usídlili po pozemkovej reforme v predmníchovskej ČSR⁵).

Značná časť maďarského obyvateľstva, včítane triedne nevedomelých pracujúcich

vrstiev, omámených šovinistickou buržoázno-nacionalistickou propagandou hotrhovskej iredenty, nadšene vítala „osloboditeľov“ a „návrat do materskej krajiny“⁶).

Masové úteky poľnohospodárskych robotníkov

zo sezónnych prác na majeroch v Želiezovciach, Ondrejovciach, Jure nad Hronom a inde svedčia o postupnom vytriezovaní z ilúzií o ľudomilnosti horthyovského zriadenia. Odmietanie prác pod rozličnými zámienkami (nízka mzda, nevyhovujúce pracovné a ubytovacie podmienky, nedodržiavanie kolektívnej zmluvy veľkostatkármí, zlé zásobovanie a pod.) môžeme pokladať za určité

svojrázne druhy štrajkového hnutia,

ktoré fašistický režim nedovoľoval. Maďarskí žandári mali plné ruky práce pri likvidovaní týchto zdanlivo živelných, ale pritom účinných prejavov triednej uvedomelosti pracujúcich bez rozdielu národnosti⁷).

V roku 1938 prešla

komunistická strana do ilegality.

Levickí komunisti Ondrej Pompoš, Ján Neiner a Mikuláš Mészáros mali spojenie s novozámockou straníckou skupinou, na čele ktorej stál Ferdinand Ožvald. Túto skupinu však v roku 1940 maďarské bezpečnostné orgány odhalili, členov uväznili a spojenie narušili⁸). Na komunistov, nespoľahlivých Slovákov a Židov uvalili prísny policajný dozor, vypočúvania a domové prehliadky boli na dennom poriadku⁹). Po zlikvidovaní novozámockého straníckeho ilegálneho centra ťažko možno hovoriť o organizovanej protifašistickej činnosti na zabranom území. Zložitú situáciu spôsobovala najmä vyhrotená národnostná otázka, sociálna demagógia szalasiovcov, preto nie div, že

mnohé protihorthyovské akcie mali živelný charakter.

Ako príklad možno uviesť nechť mládeže zúčastňovať sa na povinnom výcviku v organizácii Levente. Zatiaľ kým sa na Slovensku Hlinkova mládež stavala stále viac iba formálnou organizáciou, maďarské okupačné orgány pripisovali vojenskej výchove mládeže zvýšený význam. Pre neúčast na výcviku a na povinných bohoslužbách dostali leventisti z Loku, Dolného Pialu, Dolnej Seče, Čaty a Pohronského Ruskova tresty väzenia na trinásť

hodín a pokuty od päť do dvadsať pengó¹⁰). Na našom okolí popri ilegálnej komunistickej strane významnú úlohu zohrala aj

Strana slovenskej národnej jednoty v Maďarsku,

ktorá na legálnej základni stála v opozícii proti horthyovskému režimu. Aktívne organizácie SSNJ, ktoré hájili nielen národné, ale aj sociálne práva slovenských poľnohospodárskych robotníkov, boli najmä v Leviciach, Dolnom Piali, Čake, Plavých Vozokanoch a Ondrejovciach¹¹).

Slovenské protizidovské zákony

postihli občanov židovského pôvodu na slovenskej časti okresu ešte v rokoch 1941—1942. Cez slovensko-maďarské hranice pri Malých Kozmálovciach, Hronských Kľačanoch a Krškánoch prešlo zo Slovenska do Maďarska niekoľko desiatok Židov. Odtiaľto potom pokračovali v ceste na Balkán a do Malej Ázie. Pri zabezpečovaní týchto prechodov sa prejavila triedna i rasová solidarita slovenských a maďarských pracujúcich.

Maďarská vláda prikrročila k likvidácii občanov židovského pôvodu až po obsadení Maďarska nemeckými okupantmi 19. marca 1944. Všetci Židia boli povinní na viditeľnom mieste nosiť žltú hviezdu¹²). V apríli a máji 1944 sústredili Židov do tzv. get. Pre Židov Levického okresu zriadili

geto v starých kasárňach

a v priestore okolo synagógy. V Šahách zriadili geto v bývalej Mlynskej a Ružovej ulici. Odtiaľto ich 13. júna 1944 za asistencie poľných žandárov deportovali do koncentračných táborov¹³). Podľa neúplných údajov z Levíc vyviezli vyše štyri tisíc osôb, z ktorých sa po vojne vrátilo iba okolo dvesto. Na deportáciách Židov má veľký podiel aj župný vodca Strany šípových krížov v Leviciach Pavel Hidasí, po vojne odsúdený za neprítomnosti Okresným ľudovým súdom v Leviciach na trest smrti.

Situáciu pred Povstaním v severovýchodnej časti okresu ovplyvňovala činnosť organizátorov protifašistického hnutia v podsitnianskom kraji a na strednom Pohroní Ladislava Exnára a Karola Dolinského¹⁴). V tejto časti bola v porovnaní so zabraným územím podstatne odlišná situácia. V mnohých obciach vznikli

ilegálne revolučné národné výbory.

Spomedzi agilných organizátorov protifašistického hnutia v našom okrese treba spomenúť aspoň týchto: Štefana Chovana, Jána Debnára, Daniela Kalinu, Jána Zamboja, Jána Teliara, Martina Drdoša, Štefana Pacalu, Juraja Štamma a Milana Vydru.

Slovenské pohraničné obce, izolované od administratívnych centier, sa stali útočiskom

mnohých dezertérov z maďarskej armády a sovietskych utečencov z nemeckých a maďarských zajateckých táborov. Napríklad z Plavých Vozokán ušlo v lete 1944 na Slovensko pätnásť vojakov a brancov¹⁵). Zbeh maďarskej armády Vojtech Pákozdy z Levíc bojoval ako partizán na Slovensku a po oslobodení bolo jeho telo nájdené v masovom hrobe pri Kováčovej¹⁶). V lete 1944 bolo ovzdušie mimoriadne priaznivé pre začatie aktívnych protifašistických akcií. V obciach a blízkych horách sa skrývalo niekoľko desiatok zajatcov Sovietskej armády a zbehov maďarskej armády. Slovenská finančná stráž a žandárske stanice nelenže sa nesnažili zakročiť proti týmto osobám, ale vo väčšine prípadov s nimi spolupracovali a zásobovali ich¹⁷). Už pred vyhlásením Povstania mnohí mladí ľudia z Devičian, Starého Tekova, Tlmáč a z iných obcí odchádzali

do hôr k tvoriacim sa partizánskym brigádám.

Bojovali najmä v brigádach Za slobodu Slovanov, Jánošík a v brigáde kapitána Nálepku. Mobilizačné vyhlášky v slovenskej časti okresu uverejnili hneď v prvých septembrových dňoch roku 1944. Miestni funkcionári Hlinkovej slovenskej ľudovej strany i Hlinkovej gardy po reálnom zhodnotení situácie nezmohli sa ani na chabý protest proti revolučnej vlne a skôr či neskôr i sami nastúpili do postaleckých jednotiek.

Do povstaleckej armády

nastúpilo zo slovenskej časti okresu okolo dvoch tisíc vojakov — záložníkov. Niekoľko desiatok ich zahynulo v bojoch, niekoľko stoviek padlo do nemeckého zajatia a bolo odvečených do koncentračných táborov, odkiaľ sa ich asi tretina nevrátila. Naši záložníci z obcí, patriacich do Novobanského okresu, rukovali zväčša k 3. pešiemu pluku do Zvolena a z obcí, patriacich do Banskoštiavnického okresu, k Posádkovému veliteľstvu v Banskej Štiavnici. V bojových akciách sa zúčastnili ako

príslušníci tretej taktickej skupiny

v jednotkách s krycimi označeniami Labe, Topľa a Hron, sčasti v Jazdeckom priezvdnom oddieli 2, ale i v iných povstaleckých jednotkách¹⁸). Spomínané jednotky na úsekoch Svätý Kríž (teraz Žiar nad Hronom) a Banská Štiavnica odrážali nápor SS pluku Schill ako časti 22. SS divízie a na úseku Podkriván—Zvolen nápor 18. SS divízie Horst Wessel. V hornatej časti okresu až do príchodu Sovietskej armády vyvíjal bojovú činnosť

partizánsky oddiel Sitno,

ktorému velil poručík Jozef Jusko, ďalej časť 6. oddielu partizánskej brigády Za slobodu Slovanov — Novobanského, žandárska skupina štábného strážmajstra Mikuláša Biľa a skupina zpravodajského dôstojníka kapitána Antona

Tomečka¹⁹). Tieto skupiny podnikali bojové akcie spoločne pod vedením štábu oddielu Sitno.

Slováci, ale i značná časť maďarských pracujúcich na zabranom území, videli v Povstaní zánik fašistického režimu a obnovenie ČSR. Spojenie s povstalcami a partizánskymi skupinami na Slovensku podstatne ovplyvnilo a zaktivizovalo ilegálnu činnosť na okupovanom území. Aktivita starých komunistov z predmníchovskej ČSR a protifašisticky orientovaných Slovákov nadobudla také rozmery, že iba obranný charakter povstaleckých akcií spôsobil, že na južnom Slovensku nedošlo k prejavom otvoreného boja a k vyhláseniu zabraného územia za súčasť ČSR. Ani pri najväčšom úsilí sa nám nepodarilo dôkladne zrekonštruovať zloženie ohniviek

zpravodajského centra na slovensko-maďarskej čiare v Leviciach,

preto uvádzame iba niekoľko mien ilegálnych pracovníkov, ktorí spoza hraníc poskytovali slovenským povstalcom cenné informácie: Imrich Ivan, Ondrej Makovec, Dezider Hlôška, Ján Školník, Ján Dobrovoľný, Jonáš Bátorvský, Michal Melicher, Jozef Repiský a Ján Stribula. Po čiastočnom potlačení Povstania do hôr bola na okolí Levíc dosť zložitá situácia. Mnohí členovia revolučných národných výborov, niektorí financí a žandári pre udavačstvo domácich zradcov nemohli sa vrátiť na svoje predošlé pôsobiská a k svojim rodinám. Avšak časť financov a žandárov pokračovala v službe na hraniciach až do príchodu Sovietskej armády a podávala partizánom cenné zprávy o pohyboch nemeckých vojsk na slovensko-maďarských hraniciach²⁰).

Strana šípových krížov

na zabranom území rozpútala rozsiahle zatýkanie komunistov²¹), avšak už nijaký teror nemohol zabrániť vnútornému rozkladu maďarského fašistického štátu a oddialiť príchod oslobodeneckej Sovietskej armády.

Oslobodzovacie akcie Sovietskej armády

na území okresu môžeme rozdeliť do dvoch základných etáp. V prvej, ktorá prebehla v druhej polovici decembra 1944, prenikli vojská Druhého ukrajinského frontu z maďarského územia do juhovýchodnej časti okresu. 15. decembra oslobodili Šahy a 20. decembra Levice. Prenikanie sovietskych vojenských síl na územie južného Slovenska súviselo s obkľučovaním a ničením budapeštianskeho zoskupenia nepriateľa²²).

Tankový klin

útočného čela Druhého ukrajinského frontu prenikol pred Vianocami 1944 až k Hronu. Prelomenie nemeckej obrany pri Šahách a nápor do údolia Hrona bol taký neočakávaný a

prudký, že Nemci a Maďari sa ani nepokúsili o vážnejší odpor. Iba prístupy do Levíc zabezpečovali strelci z pancieroviek. Maďarské jednotky sa vzdali skoro bez výstrelu, nilašské skupiny boli rozbité a rozptýlené nemecké jednotky sa po kratšej prestrelke rýchlo stiahli za Hron alebo do čajkovských a rybnických hôr. K rozhorčeným bojom došlo v dňoch 21.—24. decembra pri Ipeľskom Sokolci a v nasledujúcich dňoch pri Pukanci. V našom kraji doznela

mohutná zimná ofenzíva Druhého ukrajinského frontu,

uskutočnená vojskami 6. gardovej tankovej armády, 7. gardovej armády a 1. gardovej jazdecko-mechanizovanej skupiny. Línia frontu na celé tri mesiace ustálila na Hrone od Kozároviec až po Čatu. V horskej oblasti okresu vyvíjali bojovú činnosť vojská 53. sovietskej armády a rumunskej divízie Tudora Vladimirescu — Debrecínskej. Na pravom brehu Hrona zaujali obranné pozície

fašistické vojská zoskupenia Juh,

pozostávajúce okrem iných jednotiek z 357. a 371. pešej divízie 6. armády, ďalej 13. a 27. maďarského honvédskeho pluku a nakoniec z práporu španielskych dobrovoľníkov, zvyšku kedysi „slávnej“ frankistickej Modrej divízie, ktorá sa zúčastnila na prepadaní Sovietskeho sväzu v roku 1941.

Druhou etapou oslobodzovacích bojov na území Levického okresu bola

príprava a realizácia jarnej ofenzívy Sovietskej armády

s úlohou oslobodiť západné Slovensko a južnú Moravu. Po delostreleckej príprave vo včasných ranných hodinách 25. marca 1945 začali sovietske vojská útok na nemecké opevnenia na pravom brehu Hrona. Hlavný úder zasadzoval 27. gardový strelecký sbor generálmajora Alechina na úseku Tekovský Hrádok—Želiezovce. Ráno 25. marca navštívil pozorovateľňu veliteľa 27. gardového sboru na Vápniku (Šiklôš) veliteľ frontu

maršal Sovietskeho sväzu Rodion Malinovskij,

odkiaľ osobne riadil priebeh ofenzívy. Pri Dolnom Piali, Plavých Vozokanoch a Čake sa stretli vojská 1. gardovej jazdecko-mechanizovanej skupiny s nepriateľskými odporcami na druhom pásme obrany. V prudkých nočných bojoch z 25. na 26. marca dokončili jazdecké útvary v súčinnosti so streleckými jednotkami 7. gardovej armády prelom druhého pásma nemeckej obrany a vytvorili tak podmienky na prenasledovanie ustupujúceho nepriateľa na západ²³).

V popoludňajších hodinách 25. marca a v nasledujúcom dni oslobodili sovietske vojská

všetky obce Levického okresu na západnom brehu Hrona.

Pred obyvateľmi Levického okresu sa otvorili perspektívy mierového budovania v obnovennej Československej republike.

Poznámky:

1. Magyar törvénytar 1938, zákon číslo XXXIV.
2. Okresný archív v Leviciach (OAL), fond Hlavnoslužbový úrad v Leviciach (HSÚL) číslo 9/1939.
3. Rendeleték tára 1938, str. 3091 a Belügyi Közlöny 1939, str. 180; Bars és Hont k. e. e. vármegyék évkönyve 1943, str. 5.
4. Slovenský zákonník 1939, vládne nariadenie čís. 175.
5. OAL, fond HSÚL číslo 62/1939, 288/1939, 449/1939.
6. Feldvidékünk — Honvédségünk (Triannontól — Kaszáig) 1939, str. 155; A visszatért Felvidék, Budapest 1939, str. 337.
7. OAL, fond HSÚL č. 5990/1940, 7516/1940, 9241/1940, 8616/1941, 7119/1942, 7150/1942, 7166/1942, 3304/1943, 6416/1943, 7768/1943, 2889/1944, 3639/1944, 4594/1944.
8. Obžalobný spis proti Ferdinandovi Ožvaldovi a spol., Kráľovská sedria v Györi č. T 510/1940. (Odpis sa nachádza u súdruha Ondreja Pomposa.)
9. OAL, Zoznam prameňov k dejinám robotníckeho hnutia a KSČ z fondu Hlavnoslužbový úrad v Leviciach z rokov 1938—1944, str. 104.
10. OAL, fond HSÚL č. 9562/1939, 3309/1940, 1005/1943.
11. OAL, fond HSÚL č. 1758/1943, 4307/1943, 867/1944.
12. OAL, fond Magistrát mesta Levíc č. 5914/1944; Štátny archív v Bratislave, pobočka v Nitre, fond Župa Tekov-Hont č. 6492/1944 podž.
13. Podrobnejšie o deportáciách Židov z Levíc píše Oľga Žitňanská v časopise Hlas ľudu v článku na pokračovanie „Čo si mnohí nevedia predstaviť“ 24. júna a 1. júla 1964.
14. Štátny archív v Bratislave, fond Hlavné štátne zastupiteľstvo č. IV/1523/1941, IV/618/1944; Okresný archív v Žiari nad Hronom, pobočka v Banskej Štiavnici, fond Okresný úrad v Banskej Štiavnici č. 1077/1941 prez.; Juraj Červenák: Sitniarsky rytier, Bratislava 1963.
15. OAL, fond HSÚL č. 437/1944, 5238/1944.
16. OAL, fond ONV Levice č. 321/1947 prez.
17. OAL, spomienky Františka Kyselicu; fond ONV v Leviciach č. 2012/1945, 2496/1945, 2496/1945.
18. OAL, fond ONV Levice, potvrdenia o účasti v SNP v škatuliach ŠVP (1945—1946).
19. OAL, spomienky Jozefa Jusku a Františka Šuhadu; Ján Zeman: Príspevok k boju o Slovenskú bránu v auguste a septembri 1944, Sborník Slovenského národného múzea, história 2, ročník LVI-1962, str. 20.
20. Situáciu v Levickom okrese cez SNP dokresľuje seriál spomienkových i populárno-historických článkov v okresných novinách Nový život v roku 1964.
21. OAL, fond HSÚL č. 6324/1944, 6790/1944, 6822/1944.
22. František Nesvadba: Osvobození jižního a středního Slovenska vojsky 2. ukrajinského frontu v letech 1944—1945, Historie a vojenství 1961, str. 423.
23. František Nesvadba — Josef Pluhař: Osvobození jihozápadního Slovenska a jižní Moravy 2. ukrajinským frontem na jaře r. 1945, Historie a vojenství 1962, str. 30.

KUPČOKOVE PRÁCE O RODE RUBUS A OSUDY JEHO NOMENKLATÚRY

(K 50. výročiu smrti)

JÁN KOVÁČIK

Vo výskume slovenskej flóry pred prvou svetovou vojnou medzi slovenskými botanikmi vedľa Andreja Kmeťa, Jozefa Lud. Holubyho, Václava Vraného, Izabely Textorisovej čestné miesto zaujíma aj Samuel Kupčok. (Narodil sa 21. apríla 1850 v Brezne, bol žiakom slovenského gymnázia v Revúcej, do smrti učiteľom ev. ľud. školy v Pukanči, kde 26. ^{jula} apríla 1914 zomrel. Bol aj literárne činný.)

Lásku k prírodným vedám — zdá sa — pri-niesol si už z revúckeho gymnázia, do botaniky sa však odborne zapracoval dosť neskoro, a to vplyvom Andreja Kmeťa. V posledných rokoch minulého storočia si začal všímať ostružiny (černice) najprv v doline Grunt nad Pukancom, neskôršie v celom jeho okolí. Vtedy už mal asi nazbieranú bežnú flóru okolia, a tak sa takmer strmhľav pustil do rodu RUBUS (ostružina), jedného z najťažších rodov, aké v botanike existovali a existujú ešte aj dnes. Prirodzene, že narazil na obrovské ťažkosti — na nedostatok odbornej monografickej literatúry, ktorá vtedy o Rubusoch takmer neexistovala, menovite o Rubusoch Uhorska, alebo bola reprezentovaná len v roztrúsených článkoch botanických časopisov maďarských a nemeckých (Borbás, Holuby, Sabranský, Halácsy, Focke a i.), — na neujasnené biologické názory na hybridizáciu, druh, plemeno a formu. Tieto ťažkosti ho však neodstrašili, zbieral, sušil a exikáty rozposielal odborníkom.

Prvú zbierku Rubusov poslal Andrejovi Kmeťovi do Prenčova s prosbou o ich určenie. Kmeť mu však zakrátko zbierku vrátil s tým, že ostružiny dobre nepozná a odkázal ho na Holubyho, ktorý mu porovnávaním so svojim materiálom niektoré určil a aj niektoré ním zbierané exempláre daroval, čím získal spoľahlivý porovnávací materiál. Pre budúcnosť ho však odkázal na univ. profesora Dr. Vince Borbása v Kluži (neskoršie v Pešti), ktorého označil za najpovolanejšieho na zostavenie monografie uhorských Rubusov. Kupčok sa teda vo veci určenia svojej zbierky Rubusov obrátil na Dr. Borbása. Za dva roky nedostal odpoveď. Vysvitlo, že sa dopis stratil. Medzitým sa Kupčok dostal do styku s Dr. Fockeom v Brémach, ktorý Kupčokovu zbierku prezrel tiež len zbežne, ale poskytol mu cenné rady, ako má zbierať ostružinový materiál, povzbudil ho do ďalšej práce darovaním mu

svojho vtedy chýrneho diela „Synopsis Ruborum Germaniae“. Prostredníctvom Dr. A. Degena sa konečne dostala Kupčokova zbierka (keď sa Kupčok stal členom „Kráľovskej uhorskej prírodovednej spoločnosti“) do najpovolanejších rúk, k prof. Borbásovi, ktorý z času na čas oznamoval Kupčokovi mená determinovaných druhov. Borbásova revízia Kupčokovej zbierky trvala viac ako dva roky.

Po Borbásovej smrti bol Kupčok v stálom styku s Dr. E. Halácsym vo Viedni a najmä s Dr. Henr. Sabranským v Söchau v Štýrsku, ktorí na Kupčokovu žiadosť revidovali jeho zbery a zistili v nich mnohé nové, odchylné a samostatné formy.

Kupčok nebol spokojný s výsledkami revízie svojich zberov citovanými autoritami z rôznych príčin a v miere, s akou sám vnikal postupne do problematiky rodu Rubus, sa osamostatňoval vždy viac a viac od ich vplyvu a konečne na pevných základoch svojich pozorovaní priamo na lokalitách a na povzbudzovanie Dr. Sabranského sa odhodlal svoje zbery samostatne spracovať a publikovať. A tak vďaka stykom s významnými domácimi i zahraničnými autoritami a vďaka vlastnej ostrej pozorovacej schopnosti, pilnosti, húževnatej pracovitosti a kritickému postojú vypracoval sa Kupčok na jedného z najlepších znalcov rodu Rubus. Roku 1907 uverejnil v časopise Magyar Botanikai Lapok prvú svoju štúdiu: Adatok Bakabánya Rubusainak ismeretéhez — Beiträge zur Kenntnis der Rubus-Flora von Bakabánya — a o tri roky neskôršie, v r. 1910, v tom istom časopise spolu so svojím synom MUDr. S. T. Kupčokom druhú štúdiu: Újabb adatok Bakabánya és vidéke Rubusainak ismeretéhez — Neuere Beiträge zur Kenntnis der Rubi von Bakabánya und Umgebung.

Pri systematickom spracúvaní ostružín postupoval Kupčok Borbásovou metódou (v bývalom Uhorsku vtedy všeobecne uznávanou, ňou pracoval i A. Kmeť v rode Rosa), ktorá nižším systematickým znakom pripisovala hodnoty vyššie a tak dochádzalo k preceneniu najmä foriem a plemien (subspécií). Aj kríženie druhov (bastardácia plemien, hybridizácia) u mnohých autorov nebolo ujasnené a tak sa stávalo, že tomu istému krížencovi (hybridovi) rôzni autori pripisovali rôznych rodičov, ako napr. Rubus congestus RPK. považuje Sabranský za kríženca medzi R. thelybatos a

tomentosus, Borbás medzi R. candicans a tomentosus, kým Kupčok medzi R. carpaticus a tomentosus. Alebo: Rubus scandens KPK. považuje Borbás za kríženca medzi R. roridissimus a candicans, kým Sabranský medzi R. hirtus a tomentosus.

V prvej práci uvádza Kupčok z okolia Pukanca 107 druhov, poddruhov, variet a foriem, v druhej práci 184. Len málo je z iných krajov Slovenska, a tak okolie Pukanca označuje za najbohatšie nálezisko najrôznejších ostružín (černíc) býv. Uhorska. (Floristický prieskum Uhorska nebol vtedy ešte dokončený a prieskum batologický bol v začiatkoch.) V uvedených dvoch prácach determinoval a zverejnil Kupčok pod svojim menom 51 druhov (v tom 2 spolu s inými autormi), 2 poddruhy (subspecie), 53 variet (v tom 4 spoločne s inými autormi), 5 foriem a 105 hybridov (krížencov, miešancov), spolu 216. Okrem ostružín uvádzaných v citovaných dvoch Kupčokových prácach uvádza Gyula Gáyer v Jávorkovej MAGYAR FLÓRA pod Kupčokovou autorskou značkou KPK. ďalších 25 (v tom 6 spoločne s inými autormi) a Josef Dostál v KVĚTENE ČSR 4, čím stúpol počet Kupčokom opísaných Rubusov na 245. (Kupčok sám ako autor používal značku KPK., v jednom prípade KUPK.) Značku KPK. rešpektuje i Jávorka, Dostál používa KUPČ. V pripojených tabuľkách je použité pôvodné KPK. Je zaujímavé, že Hrubý v KLÍČI K ÚPLNĚ KVĚTENĚ ČSR (Polívka — Domin — Podpěra 1928) neuvádza ani jednu Kupčokom determinovanú ostružinu, kým pri rode ROSA je Kupčok uvádzaný na mnohých miestach.

Viac ako 50 rokov prešlo od uverejnenia Kupčokových prác. Zdokonalili sa metódy výskumu, zmenili sa názory na hodnotu systematických znakov, vzrástla odborná i monografická literatúra, a tak došlo k revízii aj Kupčokom determinovaných Rubusov. Najmä Gáyer Gyula v Jávorkovej MAGYAR FLÓRA vykonal ich dôkladnú revíziu (aj Borbásových, Sabranského a iných autorov). Príbuzné a veľmi podobné a ťažko odlišiteľné „druhy“, „varianty“ spojil, stiahol dovedna podľa príbuznosti a podstatne znížil počet druhov, ako

napr. R. suaveolens, Degenianus, scabriformis, afflictitius KPK. do Rubus macrosetus KPK ako kríženca R. Koehleri x hirtus, pričom bolo rešpektované Kupčokovo pôvodné pomenovanie. Pravda, nie vždy bolo možné zachovať pôvodné Kupčokovo pomenovanie (ako napr. R. ciliatus, prionophyllus, bebaioblastus, extensus, transiens, lyprocarpus, macarus KPK. dostali nové spoločné pomenovanie: Rubus anamphiestus G. ER. ako miešanec R. tereticaulis x serpens), niektoré z nich sa stali len synonymami, iné zmizli alebo sú uvádzané v zátvorkách viac len pre orientáciu a nie ako platné pomenovania. Taký osud postihol i Borbásom na Kupčokovu počesť pomenovaný (r. 1904) Rubus Kupčokianus BORB., ktorý Gáyer uvádza ako R. subreticulatus BORB. et SABR. Je to kríženec R. tomentosus x serpens.

O osudoch Kupčokovej nomenklatúry rodu RUBUS nech hovorí porovnávací tabuľka jeho prác s Jávorkovou MAGYAR FLÓRA a Dostálovou KVĚTENA ČSR. Z porovnania vyplýva: Gáyer v Jávorkovi uvádza KPK. v 49 a Dostál v Květene v 35 prípadoch. Z prehľadu, ako aj z obidvoch Kupčokových prác vysvitá, že Kupčok patrí i dnes medzi veľmi významných priekopníkov poznania rodu Rubus a budovania jeho systému. Jeho štúdie presahujú domáci rámec a zaraďujú ho medzi botanikov-batológov európskeho formátu, i keď sú dnes už mnohé jeho determinácie zastaralé.

Je pravdepodobné, že kritickým štúdiom materiálu v Kupčokovom herbári Rubusov (kúpou sa dostal do Národného múzea v Prahe) bude Kupčokova práca ocenená lepšie ako doteraz, lebo s ostružinami bude ešte mnoho a mnoho práce.

Pramene:

1. Kupcsok Samu: Adatok Bakabánya Rubusainak ismeretéhez — Beiträge zur Kenntnis der Rubus-Flora von Bakabánya. Magyar Botanikai Lapok, 1907, č. 8/10.
2. Kupcsok Samu és Dr. Kupcsok S. T.: Újabb adatok Bakabánya és vidéka Rubusainak ismeretéhez — Neuere Beiträge zur Kenntnis der Rubi von Bakabánya und Umgebung. Magyar Botanikai Lapok, 1910, č. 5/9.
3. Dr. Jávorka Sándor: Magyar Flóra (Flora Hungarica), Budapest, 1925.
4. Dr. Josef Dostál: Květena ČSR, Praha, 1950.

Rod RUBUS L. — OSTRUŽINA

I. Samuel Kupčok 1907. Magyar Botanikai Lapok.	Gáyer Gyula 1925. Magyar Flóra.	Josef Dostál 1950. Květena ČSR.
1. (21) R. congestus KPK. (<i>R. thelybatos</i> x <i>tomentosus</i> ? SABR.) (<i>R. candicans</i> x <i>tomentosus</i> ? BORB.)	<i>R. subreticulatus</i> BORB. et SABR. (<i>R. tomentosus</i> x <i>serpens.</i>) II. 1744. 16.	
2. (26) <i>R. thelybatos</i> FOCKE v. <i>ciliata</i> KPK.	<i>R. anamphiestus</i> G. BR. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>serpens.</i>) XVIII. 1791—1797. 8.	
3. (28) <i>R. Slávikii</i> KPK.		
4. (32) <i>R. scaber</i> WHE et N. v. <i>brachyadenius</i> KPK.	<i>R. isandrogynus</i> BORB. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>Schleicheri.</i>) XVIII. 1791—1797. 5.	
5. (33) <i>R. scaber</i> WHE et N. v. <i>Hontensis</i> KPK. et SABR.	<i>R. tereticaulis</i> MUELL. f. <i>hontensis</i> KPK. et SABR. 1797. Hmlistého pôvodu.	<i>R. tereticaulis</i> MUELL. ssp. <i>hontensis</i> KPK. 869, plemeno IX.
6. (34) <i>R. scaber</i> WHE et N. v. <i>Hontensis</i> KPK. et SABR. f. <i>elliptica</i> KPK.	<i>R. tereticaulis</i> MUELL. (v.) <i>ellipticus</i> KPK. 1797. III. b.	<i>R. tereticaulis</i> MUELL. ssp. <i>ellipticus</i> KPK. 869, plemeno VII.
7. (42) <i>R. hirtus</i> W. KIT. v. <i>macrosetus</i> KPK.	R. macrosetus KPK. (<i>R. Koehleri</i> x <i>hirtus.</i>) XV. 1785. I. 3.	R. macrosetus KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>Koehleri.</i>) 889 x 883.
8. (44) <i>R. hirtus</i> W. KUT. v. <i>sepincola</i> KPK.	R. apricorum KPK. (<i>R. Kaltenbachii</i> x <i>Schleicheri.</i>) XIX. 1801. 1.	
9. (46) <i>R. Güntheri</i> WHE et N. v. <i>coriaceus</i> KPK.	<i>R. scabrohirtus</i> SABR. (<i>R. scaber</i> x <i>hirtus.</i>) XVIII. 1791—1797. 4.	
10. (51) R. Kmetii KPK.	R. Kmetii KPK. (<i>R. scaber</i> x <i>serpens.</i>) XVIII. 1791—1797. 4.	R. Kmetii KPK. (<i>R. scaber</i> x <i>serpens.</i>) 870 x 891.
11. (54) R. pulchrifrons KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>candicans?</i> BORB.) (<i>R. hirtus</i> x <i>tomentosus</i> SABR.)	<i>R. subreticulatus</i> BORB. et SABR. (<i>R. tomentosus</i> x <i>serpens.</i>) II. 1744. 16.	
12. (54) R. scandens KPK. (<i>R. roridissimus</i> x <i>candicans?</i> BORB.) (<i>R. hirtus</i> x <i>tomentosus?</i> SABR.)	<i>R. subreticulatus</i> BORB. et SABR. (<i>R. tomentosus</i> x <i>serpens.</i>) II. 1744. 16.	
13. (55) R. reversus KPK. (<i>R. rivularis</i> x <i>tomentosus</i> SABR.)	<i>R. ampelopsis</i> BORB. et SABR. (<i>R. tomentosus</i> x <i>rivularis.</i>) II. 1744. 15.	
14. (60) R. pullus KPK. (<i>R. Bayeri</i> x <i>plusiacanthus</i> BORB.)	<i>R. hirtus</i> W. et K. Typ. 1801. 4.	
15. (63) R. nemorivagus KPK. (<i>R. hirtus</i> x vel <i>R. Bayeri</i> x <i>Ra-</i> <i>dula?</i> KPK.)	<i>R. hebecaulis</i> (SUDRE p. p.) GÄYER. (v.) <i>silvularum</i> GÄYER. 1792. a 1.	<i>R. hebecaulis</i> SUD. (v.) nemorivagus KPK. 876. I.
16. (67) R. lobatus KPK. (<i>R. glandulosus</i> x <i>carpaticus?</i> KPK.)	<i>R. subreticulatus</i> BORB. et SABR. (<i>R. tomentosus</i> x <i>serpens.</i>) II. 1744. 16.	
17. (70) R. ovalifrons KPK.	<i>R. haematocaulon</i> BOUL. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>hirtus.</i>) XVIII. 1791—1797. 6.	
18. (71) R. microsepalus KPK.	R. microsepalus KPK. (<i>R. tomentosus</i> x <i>Schleicheri.</i>) II. 1744. 13.	R. microsepalus KPK. (<i>R. Schleicheri</i> x <i>tomentosus.</i>) 885 x 832.
19. (72) R. mucidus KPK.	<i>R. hirtus</i> W. et K. Typ. 1801. 4.	

20. (73) <i>R. crassiformis</i> KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>serpens</i> SABR.)	<i>R. haematocaulon</i> BOUL. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>hirtus</i> .) II. 1744. 13.	
21. (76) <i>R. curvacanthus</i> KPK.	<i>R. microsepalus</i> KPK. (<i>R. tomentosus</i> x <i>Schleicheri</i> .) II. 1744. 13.	
22. (77) <i>R. Gruntensis</i> KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>hirtus</i> SABR.)	<i>R. Caflischii</i> FOCKE. (<i>R. bifrons</i> x <i>hirtus</i> .) VI. 1749—1754. II. 10.	
23. (78) <i>R. infecundus</i> KPK. (<i>R. hirtus</i> W. K. x <i>tomentosus</i> v. <i>Lloydianus</i> G. GEN.)	<i>R. subreticulatus</i> BORB. et SABR. (<i>R. tomentosus</i> x <i>serpens</i> .) II. 1744. 16.	
24. (80) <i>R. pseudorivularis</i> KPK.	<i>R. pseudorivularis</i> KPK. (<i>R. scaber</i> x <i>rivularis</i> .) XVIII. 1791—1797. 3.	<i>R. pseudorivularis</i> KPK. (<i>R. rivularis</i> x <i>scaber</i> .) 890 x 870.
25. (81) <i>R. rivularis</i> MUELL. et WIRTG. v. <i>elegans</i> KPK. (<i>R. rivularis</i> v. <i>glaucescens</i> SABR.)	<i>R. rivularis</i> MUELL. et WIRTG. Typ. 1802. a/1.	
26. (83) <i>R. sanguineus</i> KPK. (<i>R. Güntheri</i> x <i>tomentosus</i> KPK.)	<i>R. microsepalus</i> KPK. (<i>R. tomentosus</i> x <i>Schleicheri</i> .) II. 1744. 13.	<i>R. microsepalus</i> KPK. (<i>R. Schleicheri</i> x <i>tomentosus</i> .) 885 x 832.
27. (85) <i>R. serpens</i> WHE. v. <i>acanthophyllus</i> KPK. (<i>R. glandulosus</i> BELL. f. <i>longi-</i> <i>stylis</i> BORB.)	<i>R. acanthophyllus</i> KPK. (<i>R. scaber</i> x <i>Guentheri</i> .) XVIII. 1791—1797. 3.	<i>R. acanthophyllus</i> (KPK.) DOM. (<i>R. Guentheri</i> x <i>scaber</i> .) 889-VI x 870.
28. (87) <i>R. Vysokensis</i> KPK. (<i>R. serpens</i> x <i>tomentosus</i> KPK.)	<i>R. lipopogon</i> FOCKE. (<i>R. rad. disc.</i> x <i>serpens</i> .) XVII. 1768—1780.	
29. (90) <i>R. domesticus</i> KPK. (<i>R. rivularis</i> PH. J. M. var. <i>su-</i> <i>deticola</i> KINSCHN.) (<i>R. candicans</i> x <i>Güntheri</i> KPK.)	<i>R. dasyacanthus</i> G. BR. (<i>R. rivularis</i> x <i>Schleicheri</i> .) XX. 1802. 1.	
30. (91) <i>R. ripensis</i> KPK.	<i>R. apricus</i> WIMM. (<i>R. Koehleri</i> x <i>rivularis</i> .) XV. I. 2.	
31. (92) <i>R. submitis</i> KPK.	<i>R. submitis</i> KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>serpens</i> .) XIX. 1801. 3.	<i>R. submitis</i> KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>serpens</i> .) 889 x 891.
32. (93) <i>R. longisepalus</i> KPK.		
33. (95) <i>R. subcollinus</i> KPK.	<i>R. rivularis</i> MUELL. et WIRTG. Typ. 1802. a). 1.	
34. (97) <i>R. sericofrons</i> (KPK). (<i>R. althaeifolius</i> x <i>tomentosus</i>)	<i>R. ampelopsis</i> BORB. et SABR. (<i>R. tomentosus</i> x <i>rivularis</i> .) II. 1744. 15.	
35. (99) <i>R. Lajtnensis</i> KPK. (<i>R. nemorosus</i> x <i>tomentosus</i>)	<i>R. Lajtnensis</i> KPK. (<i>R. tomentosus</i> x <i>tereticaulis</i> .) II. 1744. 12.	<i>R. lajtnensis</i> KPK. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>tomentosus</i> .) 869 x 832.
36. (106) <i>R. Rudnensis</i> KPK. (<i>R. caesius</i> x <i>carpaticus</i>)	<i>R. rudnensis</i> KPK. (<i>R. caesius</i> x <i>silesiacus</i> ?) I. 1743. 15.	<i>R. rudnensis</i> KPK. (<i>R. caesius</i> x ? <i>silesiacus</i> .) 892 x? 830.
II. S. Kupčok a Dr. S. T. Kupčok 1910. Magyar Botanikai Lapok.		
37. (3) <i>R. Vestii</i> FOCKE. var. <i>grossidentata</i> KPK.	<i>R. candicans</i> WH. (var.) <i>phyllostachys</i> MUELL. f. <i>grossedentatus</i> KPK.	
38. (85) <i>R. gruntensis</i> KPK. var. <i>acanthophyllus</i> KPK.		
39. — <i>R. sparsipilus</i> BORB. et KPK.		

40. — <i>R. carpaticus</i> SABR. var. <i>erythrandus</i> HAL. et KPK.	<i>R. erythrandus</i> HAL. et KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>spec. gland.</i>) VI. 1749—1754. I. a) 1.	
41. — <i>R. erythrogynus</i> HAL. et KPK.	<i>R. hebecaulis</i> (SUDRE, p. p.) GÄYER. (var.) <i>Egydii</i> GÄYER f. <i>erythrogynus</i> HAL. et KPK. 1792. 2.	
42. — <i>R. microstemon</i> HAL. et KPK.	<i>R. cimbricus</i> FOCKE. 1759.	
43. (6) <i>R. tomentosus</i> BORKH. var. <i>tomentosissimus</i> KPK.	<i>R. tomentosus</i> BORKH. — Typ. f. <i>meridionalis</i> KERN. 1744. a) 1.	
44. (7) <i>R. visendus</i> KPK. (<i>R. hirtus multisetosus</i> x <i>tomentosus</i>)	<i>R. longiramulus</i> SABR. (<i>R. rivularis</i> x <i>serpens.</i>) XX. 1802. 2.	<i>R. visendus</i> KPK. (<i>R. rivularis</i> x <i>serpens.</i>) 890 x 891.
45. (8) <i>R. Hlinensis</i> KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>tomentosus</i> v. <i>Lloydianus</i> KPK.)	<i>R. tomentosus</i> BORKH. v. <i>setoglandulosus</i> WIRTG. 1744. b) 4.	<i>R. tomentosus</i> BORKH. 832.
46. (9) <i>R. curtisepalus</i> KPK. (<i>R. carpaticus</i> x <i>tomentosus</i> KPK.)	<i>R. curtisepalus</i> KPK. (<i>R. tomentosus</i> x <i>tereticaulis.</i>) II. 1744. 12.	<i>R. lajtnensis</i> KPK. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>tomentosus.</i>) 869 x 832.
47. (10) <i>R. mesaepolius</i> KPK. (<i>R. Güntheri</i> x <i>tomentosus</i>)	<i>R. subreticulatus</i> BORB. et SABR. (<i>R. tomentosus</i> x <i>serpens.</i>) II. 1744. 16.	
48. (11) <i>R. lasiophyllus</i> KPK. (<i>R. carpaticus</i> x <i>tomentosus</i> var. <i>cinereus</i> KPK.)	<i>R. subreticulatus</i> BORB. et SABR. (<i>R. tomentosus</i> x <i>serpens.</i>) II. 1744. 16.	
49. (12) <i>R. episkius</i> KPK. (<i>R. carpaticus</i> x <i>tomentosus?</i> KPK.)	<i>R. haematocaulon</i> BOUL. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>hirtus.</i>) XVIII. 1791—1797. 6.	
50. (13) <i>R. spatiosus</i> KPK. (<i>R. carpaticus</i> x <i>tomentosus</i> KPK.)	<i>R. kodruensis</i> SIMK. (<i>R. tomentosus</i> x <i>hirtus.</i>) II. 1744. 14.	
51. (14) <i>R. pubescens</i> W. ssp. <i>pygmaedenus</i> KPK.	<i>R. polyanthus</i> MUELL. (<i>R. tomentosus</i> x <i>candicans.</i>) II. 1744. 3.	
52. (15) <i>R. mulleus</i> KPK. (<i>R. candicans</i> x <i>carpaticus</i> KPK.)	<i>R. radula</i> WH. 1778. a) 1. Typ.	
53. (16) <i>R. Sabranskyanus</i> KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>Radula</i> KPK.)	<i>R. raduligenus</i> SABR. (<i>R. bifrons</i> x <i>spec. gland.</i>) VI. 1749—1754. I. a) 1.	<i>R. ginsiensis</i> WAISB. (<i>R. bifrons</i> x ? <i>radula.</i>)
54. (17) <i>R. biacanthus</i> KPK. (<i>R. Radula</i> x <i>sulcatus</i> KPK.)	<i>R. radula</i> WH. 1778. a) 1. Typ.	
55. (18) <i>R. sparsiaculeatus</i> KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>silesiacus</i> SABR.)	<i>R. sparsiaculeatus</i> KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>spec. gland.</i>) VI. 1749—1754. I. a) 1.	
56. (19) <i>R. silesiacus</i> WIMM. ssp. <i>demissus</i> KPK.	<i>R. demissus</i> KPK. (<i>R. discolor</i> x <i>spec. gland.</i>) VI. 1749—1754. I. a) 2.	
57. (20) <i>R. interpositus</i> KPK. (<i>R. immitis</i> x <i>sulcatus</i> KPK.)		
58. (21) <i>R. rubristamineus</i> KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>vestitus</i> KPK.)	<i>R. hirtus</i> W. et K. (v.) <i>amoenus</i> KOEHL. 1801. I. 1.	
59. (22) <i>R. eudeielus</i> KPK. (<i>R. candicans</i> x <i>vestitus</i> KPK.)	<i>R. eudeielus</i> KPK. [<i>R. tereticaulis</i> x (<i>hirtus</i> x <i>Schlel-</i> <i>cheri.</i>)] XVIII. 1791—1797. 9.	
60. (23) <i>R. manifestarius</i> KPK. (<i>R. Kmetii</i> x <i>vestitus</i> KPK.)	<i>R. serpens</i> WK. f. <i>angustifrons</i> SUDRE. 1803. a) 1. Typ.	

61. (24) <i>R. symmetricus</i> KPK. (<i>R. Guentheri</i> x <i>vestitus</i> KPK.)		
62. (25) <i>R. symmetricus</i> KPK. var. <i>Chladnensis</i> KPK.	<i>R. chladnensis</i> KPK. [<i>R. Koehleri</i> x (<i>hirtus</i> x <i>tereticaulis</i> .)] XV. 1785. I. 3/b.	<i>R. chladnensis</i> KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>Koehleri</i> x <i>tereticaulis</i> .) 889 x 883.
63. (26) <i>R. paratropus</i> KPK. (<i>R. candicans</i> x <i>hirtus</i> — <i>sinuosus</i> KPK.)	<i>R. kodruensis</i> SIMK. (<i>R. tomentosus</i> x <i>hirtus</i> .) II. 1744. 14.	
64. (27) <i>R. permollis</i> KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>scaber</i> KPK.)	<i>R. haematocaulon</i> BOUL. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>hirtus</i> .) XVIII. 1791—1797. 6.	
65. (28) <i>R. farinosus</i> KPK.	<i>R. tereticaulis</i> MUELL. f. <i>roridissimus</i> SABR. 1797. a) II. 3.	<i>R. tereticaulis</i> MUELL. ssp. <i>roridissimus</i> SABR. 869. II. plemeno.
66. (29) <i>R. lanatus</i> KPK.	<i>R. melanothyrsus</i> KPK. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>Guentheri</i> .) XVIII. 1791—1797. 6.	<i>R. lanatus</i> KPK. (<i>R. Guentheri</i> x <i>tereticaulis</i> .) 889-VI x 869.
67. (31) <i>R. scaber</i> W. et N. var. <i>botruosus</i> KPK.	<i>R. eurybotryos</i> BORB. (<i>R. Koehleri</i> x <i>scaber</i> .) XV. 1785. II. 5.	
68. (32) <i>R. scaber</i> W. et N. var. <i>mitior</i> KPK.	<i>R. scabrohirtus</i> SABR. (<i>R. scaber</i> x <i>hirtus</i> .) XVIII. 1791—1797. 2.	
69. (33) <i>R. scaber</i> W. et N. var. <i>entomus</i> KPK.	<i>R. Kmetii</i> KPK. (<i>R. scaber</i> x <i>serpens</i> .) XVIII. 1791—1797. 4.	
70. (34) <i>R. scaber</i> W. et N. var. <i>microtypus</i> KPK.	<i>R. haematocaulon</i> BOUL. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>hirtus</i> .) XVIII. 1791—1797. 6.	
71. (35) <i>R. scaber</i> W. et N. var. <i>oligotrichus</i> KPK.	<i>R. haematocaulon</i> BOUL. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>hirtus</i> .) XVIII. 1791—1797. 6.	
72. (36) <i>R. scaber</i> W. et N. var. <i>sursumnitens</i> KPK.	<i>R. pseudorivularis</i> KPK. (<i>R. scaber</i> x <i>rivularis</i> .) XVIII. 1791—1797. 3.	<i>R. pseudorivularis</i> KPK. (<i>R. rivularis</i> x <i>scaber</i> .) 890 x 870.
73. (37) <i>R. scaber</i> W. et N. var. <i>ferrugineus</i> KPK.	<i>R. haematocaulon</i> BOUL. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>hirtus</i> .) XVIII. 1791—1797. 6.	
74. (38) <i>R. scaber</i> W. et N. var. <i>ramulosus</i> KPK.	<i>R. scabrohirtus</i> SABR. (<i>R. scaber</i> x <i>hirtus</i> .) XVIII. 1791—1797. 2.	
75. (39) <i>R. scaber</i> W. et N. var. <i>curtidens</i> KPK.	<i>R. Kmetii</i> KPK. (<i>R. scaber</i> x <i>serpens</i> .) XVIII. 1791—1797. 4.	<i>R. Kmetii</i> KPK. (<i>R. scaber</i> x <i>serpens</i> .) 870 x 891.
76. (41) <i>R. tereticaulis</i> P. I. M. var. <i>tudicularum</i> KPK.	<i>R. haematocaulon</i> BOUL. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>hirtus</i> .) XVIII. 1791—1797. 6.	
77. (42) <i>R. tereticaulis</i> P. I. M. var. <i>peraculeatus</i> KPK.	<i>R. rivularis</i> MUELL. et WIRTG. Typ. 1802. a/1.	
78. (43) <i>R. tereticaulis</i> P. I. M. var. <i>longifolius</i> KPK.	<i>R. eurybotryos</i> BORB. (<i>R. Koehleri</i> x <i>scaber</i> .) XV. 1785. II. 5.	
79. (44) <i>R. tereticaulis</i> P. I. M. var. <i>bebaiblastus</i> KPK.	<i>R. anamphiestus</i> G. BR. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>serpens</i> .) XVIII. 1791—1797. 8.	
80. (45) <i>R. tereticaulis</i> P. I. M. var. <i>macellus</i> KPK.	<i>R. tereticaulis</i> MUELL. (f.) <i>fragariaeflorus</i> MUELL. 1797. a/I. 2.	
81. (46) <i>R. lapicidinarum</i> KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>lipopogon</i> SABR.)	<i>R. tereticaulis</i> MUELL. (f.) <i>ergutipilus</i> SUDRE. 1797. a/III. 5.	<i>R. tereticaulis</i> MUELL. ssp. <i>argutipilus</i> SUD. 869. IV. plemeno.

82. (47) <i>R. rudericolus</i> KPK.	<i>R. Caflischii</i> FOCKE. (<i>R. bifrons</i> x <i>hirtus</i> .) VI. 1749—1754. II. 10.	
83. (48) <i>R. instans</i> KPK.	<i>R. erythrostachys</i> SABR. (<i>R. hirtus</i> x <i>Schleicheri</i> .) XIX. 1801. 1 c.	
84. (49) <i>R. diplotrichus</i> KPK.	<i>R. scabrohirtus</i> SABR. (<i>R. scaber</i> x <i>hirtus</i> .) XVIII. 1791—1797. 2.	
85. (50) <i>R. sclerophyllus</i> KPK.	<i>R. haematocaulon</i> BOUL. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>hirtus</i> .) XVIII. 1791—1797. 6.	
86. (51) <i>R. dichrous</i> KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>scaber</i> KPK.?)	<i>R. dichrous</i> KPK. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>amoenus</i> .) XVIII. 1791—1797. 6.	<i>R. dichrous</i> KPK. (<i>R. amoenus</i> x <i>tereticaulis</i> .) 889-I x 869.
87. (52) <i>R. oligacanthus</i> KPK.	<i>R. oligacanthus</i> KPK. (<i>R. scaber</i> x <i>crassus</i> .) XVIII. 1791—1797. 2.	<i>R. oligacanthus</i> KPK. (<i>R. crassus</i> x <i>scaber</i> .) 889-V x 870.
88. (53) <i>R. Sarkandi</i> KPK. (<i>R. candicans</i> x <i>tereticaulis</i> KPK.)	<i>R. Sarkandi</i> KPK. VI. 1749—1754. b/5.	
89. (54) <i>R. exilis</i> KPK. (<i>R. candicans</i> x <i>Guentheri</i> KPK.?)	<i>R. hungaricus</i> HOL. f. <i>subexilis</i> GAY. 1788. 1. Typ.	
90. (55) <i>R. harpaginetulus</i> KPK.	<i>R. dasyacanthus</i> G. BR. (<i>R. rivularis</i> x <i>Schleicheri</i> .) XX. 1802. I.	
91. (56) <i>R. melanaxux</i> KPK. (<i>R. Guentheri</i> x <i>tereticaulis</i> KPK.)	<i>R. hirtus</i> W. et K. (v.) <i>Guentheri</i> WH. N. 1801. III. b/7.	
92. (57) <i>R. amabilis</i> KPK. (<i>R. Guentheri</i> x <i>saevus</i> var. <i>terribilis</i> KPK.)	<i>R. hirtus</i> W. et K. (v.) <i>crassus</i> HOL. 1801. III. a/6.	
93. (58) <i>R. densisetosus</i> KPK. (<i>R. apricus</i> x <i>Guentheri</i> f. <i>typ.</i> KPK.)	<i>R. erythrostachys</i> SABR. (<i>R. hirtus</i> x <i>Schleicheri</i> .) XIX. 1801. 1 c.	
94. (59) <i>R. eximius</i> KPK.	<i>R. acanthophyllus</i> KPK. (<i>R. scaber</i> x <i>Guentheri</i> .) XVIII. 1791—1797. 2.	
95. (60) <i>R. Vranji</i> KPK. (<i>R. thyrsoideus</i> x <i>scaber</i> KPK.)	<i>R. Vranji</i> KPK. (<i>R. candicans</i> x <i>spec. gland.</i>) VI. 1749—1754. I. a/3.	<i>R. Vranji</i> KPK. (<i>R. candicans</i> x <i>sect. XII. Glandulosi</i> .) 827 x <i>sect. XII.</i>
96. (61) <i>R. ithytrichus</i> KPK. (<i>R. hirtus-amoenus</i> x <i>tereticaulis</i> KPK.)	<i>R. isandrogynus</i> BORB. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>Schleicheri</i> .) XVIII. 1791—1797. 5.	
97. (63) <i>R. falceifer</i> KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>Guentheri</i> KPK.)	<i>R. erythrostachys</i> SABR. (<i>R. hirtus</i> x <i>Schleicheri</i> .) XIX. 1801. 1 c.	
98. (64) <i>R. suaveolens</i> KPK. (<i>R. Bayeri</i> x <i>nemorosus</i> KPK.)	<i>R. macrosetus</i> KPK. (<i>R. Koehleri</i> x <i>hirtus</i> .) XV. 1785. I. 3.	
99. (65) <i>R. peltasticus</i> KPK. (<i>R. Guentheri</i> var. <i>micranthela</i> x <i>scaber</i> KPK.)	<i>R. acanthophyllus</i> KPK. (<i>R. scaber</i> x <i>Guentheri</i> .) XVIII. 1791—1797. 2.	
100. (66) <i>R. inurbanus</i> KPK. (<i>R. rivularis</i> x <i>tereticaulis</i> KPK.)	<i>R. insolatus</i> MUELL. (<i>R. hirtus</i> x <i>Schleicheri</i> .) XIX. 1801. 1.	
101. (67) <i>R. uncinatus</i> KPK. (<i>R. pulchellus</i> x <i>scaber</i> KPK.)	<i>R. insolatus</i> MUELL. (<i>R. hirtus</i> x <i>Schleicheri</i> .) XIX. 1801. 1.	
102. (68) <i>R. Henrici</i> KPK. (<i>R. scaber</i> sbsp. <i>Hontensis</i> x <i>vestitus</i> KPK.)	<i>R. tereticaulis</i> MUELL. f. <i>Henrici</i> KPK. 1797. a) III. 6.	<i>R. tereticaulis</i> MUELL. ssp. <i>Henrici</i> KPK. 869. V.

103. (69) R. amblyphyllus KPK. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>vestitus</i> KPK.)	R. amblyphyllus KPK. nōn BOUL. (<i>Radulae concolores</i> x <i>hirtus</i> .) XVII. 1768—1780.	
104. (70) R. microcarpus KPK.	R. microcarpus KPK. (<i>R. radula</i> x <i>hirtus</i> .) XIII. 1778. 1.	R. microcarpus KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>radula</i> .) 889 x 867.
105. (71) R. Hečkoi KPK. (<i>R. nemorosus</i> x <i>tereticaulis</i> KPK.)	<i>R. tereticaulis</i> MUELL. f. Hečkoi KPK. 1797. a) III. 7.	<i>R. tereticaulis</i> MUELL. ssp. Hečkoi KPK. 869. VI.
106. (72) R. vietus KPK. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>tomentosus</i> KPK.)	<i>R. ampelopsis</i> BORB. et SABR. (<i>R. tomentosus</i> x <i>rivularis</i> .) II. 1744. 15.	
107. (73) R. lacinosus KPK.	<i>R. haematocaulon</i> BOUL. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>hirtus</i> .) XVIII. 1791—1797. 6.	
108. (74) R. melanothyrsus KPK. (<i>R. Guentheri</i> x <i>scaber</i> KPK.)	R. melanothyrsus KPK. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>Guentheri</i> .) XVIII. 1791—1797. 6.	
109. (75) R. fulgens KPK.	R. feturatus KPK. (<i>R. scaber</i> x <i>Kaltenbachii</i> .) XVIII. 1791—1797. 2.	R. fulgens KPK. (<i>R. Kaltenbachii</i> x <i>scaber</i> .) 889-IV x 870.
110. (76) R. eucamptus KPK. (<i>R. carpaticus</i> x <i>tereticaulis</i> ?)	<i>R. kodruensis</i> SIMK. (<i>R. tomentosus</i> x <i>hirtus</i> .) II. 1744. 14.	
111. (77) R. roscidus KPK. (<i>R. incultus</i> x <i>scaber</i> KPK.)	R. roscidus KPK. 1789.	<i>R. obscurus</i> KALTB. ssp. roscidus KPK. 862. — III.
112. (78) R. fonticola KPK. (<i>R. Bayeri</i> x <i>vestitus</i> KPK.)	R. acanthophyllus KPK. (<i>R. scaber</i> x <i>Guentheri</i> .) XVIII. 1791—1797. 2.	
113. (79) R. Lengyelii KPK. (<i>R. candicans</i> x <i>Guentheri</i> KPK.)	R. Lengyelii KPK. (<i>R. radula</i> x <i>Guentheri</i> .) XIII. 1778. 2.	R. Lengyelii KPK. (<i>R. Guentheri</i> x <i>radula</i> .) 889-VI x 867.
114. (80) R. immitis KPK.	<i>R. kodruensis</i> SIMK. (<i>R. tomentosus</i> x <i>hirtus</i> .) II. 1744. 14.	
115. (81) R. marmarcus KPK. (<i>R. serpens</i> v. <i>lividus</i> x <i>tereticaulis</i> KPK.)	<i>R. haematocaulon</i> BOUL. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>hirtus</i> .) XVIII. 1791—1797. 6.	
116. (82) R. ruderalis KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>super-Guentheri</i> ? KPK.)	<i>R. hirtus</i> W. et K. (v.) <i>Kaltenbachii</i> METSCH. 1801. II. b) 5.	
117. (83) R. suboxyphyllus KPK. (<i>R. rivularis</i> v. <i>plumbeus</i> x <i>tereticaulis</i> KPK.)	<i>R. isandrogyne</i> BORB. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>Schleicheri</i> .) XVIII. 1791—1797. 5.	
118. (84) R. mirandus KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>scaber</i> SABR.)	<i>R. haematocaulon</i> BOUL. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>hirtus</i> .) XVIII. 1791—1797. 6.	
119. (85) R. finitimus KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>scaber</i> SABR.)	<i>R. rivularis</i> MUELL. et WIRTG. Typ. 1802. a) 1.	
120. (86) R. laxisetus KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>silesiacus</i> var. <i>Tabanimontanus</i> KPK.)	<i>R. Caflischii</i> FOCKE. (<i>R. bifrons</i> x <i>hirtus</i> .) VI. 1749—1754. II. 10.	
121. (87) R. obtortus KPK.	R. obtortus KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>spec. gland.</i>) VI. 1749—1754. I. a) 1.	
122. (88) R. microtrichus KPK.	<i>R. tereticaulis</i> MUELL. f. <i>argutipilus</i> SUDRE. 1797. a) III. 5.	869. IV. plem. <i>R. tereticaulis</i> MUELL. ssp. <i>argutipilus</i> SUDRE.
123. (89) R. incrassatus KPK. (<i>R. pubescens</i> x <i>Guentheri</i> KPK.)	R. incrassatus KPK. (<i>R. discolor</i> x <i>spec. gland.</i>) VI. 1749—1754. I. a) 2.	<i>R. priszakensis</i> SIMK. (<i>R. hedycarpus</i> x <i>spec. glandul.</i>) 834 x ?.

124. (90) R. dolichotrix KPK. (<i>R. carpaticus</i> x <i>senticosus</i> KPK.)	<i>R. foliosus</i> WH. N. f. dolichotrix KPK. (? <i>Radulae</i> x <i>Tereticales</i> ?) 1780. II. Adulterini.	
125. (91) R. Degenianus KPK.	R. macrosetus KPK. (<i>R. Koehleri</i> x <i>hirtus</i> .) XV. 1785. I. 3.	
126. (92) R. atroviridis KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>tereticaulis</i> var. <i>tudicularum</i> KPK.)	<i>R. hirtus</i> W. et K. (f.) <i>Kaltenbachii</i> METSCH. 1801. II. b) 5.	
127. (93) R. crenatus KPK. (<i>R. apricus</i> x <i>scaber-brachyadenius</i> KPK.)	<i>R. rivularis</i> MUELL. et WIRTG. Typ. 1802. a) 1.	
128. (94) R. formosus KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>rivularis</i> v. <i>elegans</i> KPK.)	<i>R. formosulus</i> SUDRE. (<i>R. pygmaeus</i> x <i>rivularis</i> .) XV. 1785. I. 1.	
129. (95) R. lechepoeus KPK. (<i>R. Guentheri</i> x <i>saevus</i> var. <i>terribilis</i> KPK.)	R. erythroxanthus KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>rivularis</i> .) XIX. 1801. 2.	R. lechepoeus KPK. (<i>R. Guentheri</i> x <i>rivularis</i> .) 889-VI x 890.
130. (96) R. saevoides KPK. et SABR. (<i>R. hirtus</i> x <i>saevus</i> SABR.)	<i>R. dasyacanthus</i> G. BR. (<i>R. rivularis</i> x <i>Schleicheri</i> .) XX. 1802. 1.	
131. (97) R. galbanus KPK.	<i>R. rivularis</i> MUELL. et WIRTG. (f.) <i>divexiramus</i> MUELL. 1802. b) 4.	
132. (98) R. caudatifrons KPK.	<i>R. erythrosthachys</i> SABR. (<i>R. hirtus</i> x <i>Schleicheri</i> .) XIX. 1801. 1. c).	
133. (99) R. minatorius KPK. (<i>R. apricus</i> x <i>vestitus</i> KPK.)	<i>R. insolatus</i> MUELL. (<i>R. hirtus</i> x <i>Schleicheri</i> .) XIX. 1801. 1. a).	
134. (100) R. polysperus KPK. (<i>R. apricus</i> x <i>Guentheri</i> KPK.)	<i>R. begoniaefolius</i> HOL. (<i>R. hercynicus</i> x <i>rivularis</i> .) XIX. 1801. 2.	
135. (101) R. coriifolius KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>pulchellus</i> KPK.)	R. coriifolius KPK. (<i>R. crassus</i> x <i>Schleicheri</i> .) XIX. 1801. 1. d.	R. coriifolius KPK. (<i>R. crassus</i> x <i>Schleicheri</i> .) 889-V x 885.
136. (102) R. callicomus KPK. (<i>R. hirtus</i> var. <i>apricorum</i> x <i>scaber</i> KPK.)	<i>R. insolatus</i> MUELL. (<i>R. hirtus</i> x <i>Schleicheri</i> .) XIX. 1801. 1. a).	
137. (103) R. livescens KPK.	R. livescens KPK. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>hirtus</i> x <i>Schleicheri</i> .) XVIII. 1791—1797. 9.	R. livescens KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>Schleicheri</i> x <i>tereticaulis</i> .) 889 x 885 x 869.
138. (104) R. minax KPK.	R. minax KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>Schleicheri</i> .) XVIII. 1791—1797. 9.	
139. (105) R. saevus HOL. var. <i>terribilis</i> KPK.		
140. (106) R. monstratus KPK. (<i>R. apricus</i> x <i>tereticaulis</i> KPK.)	<i>R. apricus</i> WIMM. (<i>R. Koehleri</i> x <i>rivularis</i> .) XV. 1785. I. 2.	
141. (107) R. hirtus W. K. var. <i>sinuosus</i> KPK.	<i>R. haematocaulon</i> BOUL. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>hirtus</i> .) XVIII. 1791—1797. 6.	
142. (108) R. hirtus W. K. var. <i>floccosus</i> KPK.	R. erythroxanthus KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>rivularis</i> .) XIX. 1801. 2.	
143. (109) R. hirtus W. K. var. <i>microthamnus</i> KPK.	<i>R. haematocaulon</i> BOUL. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>hirtus</i> .) XVIII. 1791—1797. 6.	
144. (110) R. hirtus W. K. var. <i>paucipilus</i> KPK.	<i>R. hirtus</i> W. K. (v.?, f.?) <i>Kaltenbachii</i> METSCH. 1801. II. b) 5.	

145. (111) <i>R. hirtus</i> W. K. var. <i>lucidus</i> KPK.	<i>R. hirtus</i> W. K. (f.) <i>hercynicus</i> G. BR. 1801. II. a) 3.	
146. (112) <i>R. hirtus</i> W. K. var. <i>hebetatus</i> KPK.	<i>R. serpens</i> WH. Typ. 1803. a) 1.	
147. (113) <i>R. hirtus</i> W. K. var. <i>platyodontus</i> KPK.	<i>R. submitis</i> KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>serpens</i> .) XIX. 1801. 3.	
148. (114) <i>R. hirtus</i> W. K. var. <i>apricorum</i> KPK.	<i>R. apricorum</i> KPK. (<i>R. Kaltenbachii</i> x <i>Schleicheri</i> .) XIX. 1801. 1.	
149. (115) <i>R. hirtus</i> W. K. var. <i>blandus</i> KPK.	<i>R. feturatus</i> KPK. (<i>R. scaber</i> x <i>Kaltenbachii</i> .) XVIII. 1791—1797. 2.	
150. (116) <i>R. Guentheri</i> W. N. var. <i>ravus</i> KPK.	<i>R. ravus</i> KPK. (<i>Radulae concolores</i> x <i>hirtus</i> .) XVII. 1768—1780.	
151. (117) <i>R. Guentheri</i> W. N. var. <i>ericetorum</i> KPK.	<i>R. hirtus</i> W. et K. f. <i>Guentheri</i> WH. N. 1801. III. b) 7.	
152. (118) <i>R. Guentheri</i> W. et N. var. <i>micranthela</i> KPK. et SABR.	<i>R. immerens</i> KPK. (<i>R. crassus</i> x <i>serpens</i> .) XIX. 1801. 3.	
153. (119) <i>R. Guentheri</i> W. et N. var. <i>rugulosus</i> KPK.	<i>R. erythrostachys</i> SABR. (<i>R. hirtus</i> x <i>Schleicheri</i> .) XIX. 1801. 1. c).	
154. (120) <i>R. Guentheri</i> W. et N. var. <i>setulosus</i> KPK.	<i>R. erythrostachys</i> SABR. (<i>R. hirtus</i> x <i>Schleicheri</i> .) XIX. 1801. 1. c).	
155. (121) <i>R. rivularis</i> P. J. M. et WTG. var. <i>albolutescens</i> KPK.	<i>R. rivularis</i> MUELL. et WIRTG. Typ. 1802. a) 1.	
156. (122) <i>R. rivularis</i> P. J. M. et WTG. var. <i>plumbeus</i> KPK. et SABR.	<i>R. rivularis</i> MUELL. et WIRTG. Typ. 1802. a) 1.	
157. (123) <i>R. rivularis</i> P. J. M. et WTG. var. <i>speluncarum</i> KPK.	<i>R. serpens</i> WH. f. <i>angustifrons</i> SUDRE. 1803. a) 1. Typ.	
158. (124) <i>R. rivularis</i> P. J. M. et WTG. var. <i>glareosus</i> KPK.	<i>R. apricorum</i> KPK. (<i>R. Kaltenbachii</i> x <i>Schleicheri</i> .) XIX. 1801. 1. d.	<i>R. glareosus</i> (KPK.) DOST. (<i>R. Kaltenbachii</i> x <i>Schleicheri</i> .) 889-IV x 885.
159. (125) <i>R. rivularis</i> P. J. M. et WTG. var. <i>grandidentatus</i> KPK.	<i>R. candicans</i> WH. v. <i>phyllostachys</i> MUELL. f. <i>grossedentatus</i> KPK. 1751. II. 5. <i>R. Koehleri</i> WH. N. Typ. 1786. I. 1.	
160. (126) <i>R. rivularis</i> P. J. M. et WTG. var. <i>eutrichus</i> KPK.	<i>R. longiramulus</i> SABR. (<i>R. rivularis</i> x <i>serpens</i> .) XX. 1802. 2.	
161. (127) <i>R. rivularis</i> P. J. M. et WTG. var. <i>callicarpus</i> KPK.	<i>R. erythrostachys</i> SABR. (<i>R. hirtus</i> x <i>Schleicheri</i> .) XIX. 1801. 1. c).	
162. (128) <i>R. rivularis</i> P. J. M. et WTG. var. <i>dolichacanthus</i> KPK.	<i>R. dolichophorus</i> SABR. (<i>R. crassus</i> x <i>rivularis</i> .) XIX. 1801. 2.	
163. (129) <i>R. Bayeri</i> FOCKE f. <i>bathyodontus</i> KPK.	<i>R. rivularis</i> MUELL. et WIRTG. v. <i>renifrons</i> SABR. 1802. b) 5.	
164. (130) <i>R. serpens</i> W. f. <i>definitus</i> KPK.	<i>R. longiramulus</i> SABR. (<i>R. rivularis</i> x <i>serpens</i> .) XX. 1802. 2.	

165. (131) <i>R. acanthodermis</i> KPK.	<i>R. hirtus</i> W. et K. Typ. 1801. II. b) 4.	
166. (132) <i>R. conjunctus</i> KPK. (<i>R. apricus</i> x <i>hirtus</i> SABR.)	<i>R. rivularis</i> MUELL. et WIRTG. v. <i>divexiramus</i> MUELL. 1802. b) 4.	
167. (133) <i>R. concinnus</i> KPK.	<i>R. hirtus</i> W. et K. Typ. 1801. II. b) 4.	
168. (134) <i>R. feturatus</i> KPK.	<i>R. feturatus</i> KPK. (<i>R. scaber</i> x <i>Kaltenbachii</i> .) XVIII. 1791—1797. 2.	
169. (135) <i>R. abnormis</i> KPK.	<i>R. haematocaulon</i> BOUL. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>hirtus</i> .) XVIII. 1791—1797. 6.	
170. (136) <i>R. trilobatus</i> KPK. (<i>R. brachytrichus</i> x <i>hirtus</i> KPK.)	<i>R. serpens</i> WH. Typ. 1803. a) 1.	
171. (137) <i>R. flavescens</i> KPK.	<i>R. erythroxanthus</i> KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>rivularis</i> .) XIX. 1801. 2.	
172. (138) <i>R. obstrusus</i> KPK.	<i>R. erythroxanthus</i> KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>rivularis</i> .) XIX. 1801. 2.	<i>R. obstrusus</i> KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>rivularis</i> .) 889 x 890.
173. (139) <i>R. asperifrons</i> KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>metallicolus</i> KPK.)	<i>R. dolichophorus</i> SABR. (<i>R. crassus</i> x <i>rivularis</i> .) XIX. 1801. 2.	<i>R. asperifrons</i> KPK. (<i>R. crassus</i> x <i>rivularis</i> .) 889-V x 890.
174. (140) <i>R. compactus</i> KPK. (<i>R. hirtus</i> var. <i>erythradenus</i> x <i>Guentheri</i> var. <i>micranthela</i> KPK. et SABR.)	<i>R. tereticaulis</i> MUELL. v. <i>compactus</i> KPK. 1797. III. b) 9.	
175. (141) <i>R. vallicolus</i> KPK. (<i>R. Guentheri</i> x <i>sulcatus</i> KPK.)	<i>R. longiramulus</i> SABR. (<i>R. rivularis</i> x <i>serpens</i> .) XX. 1802. 2.	
176. (142) <i>R. scabrohirtus</i> KPK. et SABR.		
177. (143) <i>R. aspreticolus</i> KPK.	<i>R. insolatus</i> MUELL. (<i>R. hirtus</i> x <i>Schleicheri</i> .) XIX. 1801. 1.	
178. (144) <i>R. callitrichus</i> KPK. (<i>R. lipopogon</i> x <i>serpens</i> KPK.)	<i>R. callitrichus</i> KPK. (<i>R. Rad. conc. x serpens</i> .) XVII. 1768—1780.	
179. (145) <i>R. dumosus</i> KPK.	<i>R. pygmaeus</i> WH. N. f. <i>echinaceus</i> KERN. (<i>R. Koehleri</i> x <i>Schleicheri</i> .) XV. 1785. I. 1.	
180. (146) <i>R. laccosus</i> KPK.	<i>R. Antonii</i> BORB. (<i>R. Koehleri</i> x <i>serpens</i> .) XV. 1785. I. 4.	
181. (147) <i>R. Vysokensis</i> KPK. var. <i>mollicomus</i> KPK.	<i>R. serpens</i> WH. v. <i>brevistamineus</i> BOUL. 1803. a) 3.	
182. (148) <i>R. decurrens</i> KPK.	<i>R. decurrens</i> KPK. (<i>R. Rad. conc. x serpens</i> .) XVII. 1768—1780.	<i>R. decurrens</i> KPK. (<i>R. rivularis</i> x <i>spec. e Radulis</i> <i>discol.</i>) x 890 x sect. IX.
183. (149) <i>R. macradenius</i> KPK.	<i>R. macradenius</i> KPK. (<i>R. Rad. conc. x serpens</i> .) XVII. 1768—1780.	<i>R. macradenius</i> KPK. (<i>R. serpens</i> x <i>spec. e Radulis</i> <i>concol.</i>) 891 x sect. IX.
184. (150) <i>R. inusitatus</i> KPK. (<i>R. Guentheri</i> x <i>pulchellus</i> KPK.)	<i>R. haematocaulon</i> BOUL. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>hirtus</i> .) XVIII. 1791—1797. 6.	

185. (151) <i>R. scabriformis</i> KPK. (<i>R. dasyacanthus</i> x <i>scaber</i> KPK.)	<i>R. macrosetus</i> KPK. (<i>R. Koehleri</i> x <i>hirtus</i> .) XV. 1785. I. 3.	
186. (152) <i>R. extensus</i> KPK. (<i>R. carpaticus</i> x <i>hirtus</i> KPK.)	<i>R. anamphiestus</i> G. BR. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>serpens</i> .) XVIII. 1791—1797. 8.	
187. (153) <i>R. subcoactus</i> KPK. (<i>R. hirtus-sinuosus</i> x <i>tereti-</i> <i>caulis</i> KPK.)	<i>R. serpens</i> WH. Typ. 1803. a) 1.	
188. (154) <i>R. erythroanthus</i> KPK.	<i>R. erythroanthus</i> KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>rivularis</i> .) XIX. 1801. 2.	
189. (155) <i>R. erythroanthus</i> KPK. var. <i>immerens</i> KPK.	<i>R. immerens</i> KPK. (<i>R. crassus</i> x <i>serpens</i> .) XIX. 1801. 3.	<i>R. immerens</i> (KPK.) DOM. (<i>R. crassus</i> x <i>serpens</i> .) x 889-V x 891.
190. (156) <i>R. delectus</i> KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>rivularis</i> var. <i>spe-</i> <i>luncarum</i> KPK.)	<i>R. hirtus</i> W. et K. v. <i>crassus</i> HOL. 1801. III. a) 6.	
191. (157) <i>R. luculentus</i> KPK.	<i>R. haematocaulon</i> BOUL. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>hirtus</i> .) XVIII. 1791—1797. 6.	
192. (157) <i>R. Tatiarensis</i> KPK.	<i>R. hirtus</i> W. et K. Typ. 1801. II. b) 4.	
193. (159) <i>R. plusiadenius</i> KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>Tatiarensis</i> KPK.)	<i>R. cassoviensis</i> BORB. (<i>R. hirtus</i> x <i>Schleicheri</i> .) XIX. 1801. 1. b).	
194. (160) <i>R. tephrodes</i> KPK. (<i>R. hirtus</i> v. <i>iodes</i> x <i>nemosus</i> KPK.)	<i>R. haematocaulon</i> BOUL. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>hirtus</i> .) XVIII. 1791—1797. 6.	
195. (161) <i>R. pravus</i> KPK. (<i>R. superhirtus</i> x <i>bifrons</i> SABR.) (<i>R. bifrons</i> x <i>pulchellus</i> KPK.)	<i>R. hirtus</i> W. et K. Typ. 1801. II. b) 4.	
196. (162) <i>R. avius</i> KPK. (<i>R. Bayeri</i> x <i>tomentosus</i> KPK.)	<i>R. ampelopsis</i> BORB. et SABR. (<i>R. tomentosus</i> x <i>rivularis</i> .) II. 1744. 15.	
197. (163) <i>R. complicatus</i> KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>sulcatus</i> KPK.)	<i>R. complicatus</i> KPK. (<i>R. Rad. conc.</i> x <i>serpens</i> .) XVII. 1768—1780.	
198. (164) <i>R. Katrenkensis</i> KPK. (<i>R. Guentheri</i> x <i>scaber</i> KPK.(?))	<i>R. acanthophyllus</i> KPK. (<i>R. scaber</i> x <i>Guentheri</i> .) XVIII. 1791—1797. 2.	
199. (165) <i>R. luxuriosus</i> KPK. (<i>R. hirtus</i> var. <i>iodes</i> x <i>bifrons</i> KPK.)	<i>R. apricus</i> WIMM. (<i>R. Koehleri</i> x <i>rivularis</i> .) XV. 1785. I. 2.	
200. (166) <i>R. blechracanthus</i> KPK. (<i>R. rivularis</i> x <i>tereticaulis</i> KPK.)	<i>R. insolatus</i> MUELL. (<i>R. hirtus</i> x <i>Schleicheri</i> .) XIX. 1801. 1. a).	
201. (167) <i>R. erythrostachys</i> SABR. var. <i>infuscatus</i> KPK.	<i>R. hirtus</i> W. et K. Typ. 1801. II. b) 4.	
202. (168) <i>R. afflictitius</i> KPK.	<i>R. macrosetus</i> KPK. (<i>R. Koehleri</i> x <i>hirtus</i> .) XV. 1785. I. 3.	
203. (169) <i>R. dejectus</i> KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>Guentheri</i> f. <i>mic-</i> <i>ranthela</i> KPK.)	<i>R. hirtus</i> W et K. Typ. 1801. II. b) 4.	
204. (170) <i>R. dejectus</i> KPK. f. <i>lachneus</i> KPK.		
205. (171) <i>R. Budačkensis</i> KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>vestitus</i> KPK.)	<i>R. serpens</i> WH. f. <i>angustifrons</i> SUDRE. 1803. a) 1. typ.	

206. (172) <i>R. strigatus</i> KPK. (<i>R. incultus</i> x <i>tereticaulis</i> KPK.)		
207. (173) <i>R. transiens</i> KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>lipopogon</i> KPK.)	<i>R. anamphiestus</i> G. BR. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>serpens</i> .) XVIII. 1791—1797. 8.	
208. (174) <i>R. serpentiformis</i> KPK. (<i>R. apricus</i> x <i>serpens</i> KPK.)	<i>R. longiramulus</i> SABR. (<i>R. rivularis</i> x <i>serpens</i> .) XX. 1802. 2.	
209. (175) <i>R. lyprocarpus</i> KPK. (<i>R. serpens</i> x <i>tereticaulis</i> KPK.)	<i>R. anamphiestus</i> G. BR. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>serpens</i> .) XVIII. 1791—1797. 8.	
210. (176) <i>R. macarus</i> KPK. (<i>R. rivularis</i> x <i>scaber</i> KPK.)	<i>R. anamphiestus</i> G. BR. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>serpens</i> .) XVIII. 1791—1797. 8.	
211. (179) <i>R. virgultorum</i> P. J. M. f. <i>magnifica</i> KPK.		
212. (180) <i>R. malacus</i> KPK. (<i>R. caesius</i> x <i>tomentosus</i> SABR.) (<i>R. caesius</i> x <i>nemorosus</i> KPK.)	<i>R. caesius</i> L. Typ. 1743.	
213. (181) <i>R. firmus</i> KPK. (<i>R. nemorosus</i> x <i>sulcatus</i> KPK.)	<i>R. Holandrei</i> MUELL. (<i>R. caesius</i> x <i>discolor</i> .) I. 1743. 11.	
214. (182) <i>R. megalanthus</i> KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>caesius</i> SABR.)	<i>R. Mougeotii</i> BILL. (<i>R. caesius</i> x <i>bifrons</i> .) I. 1743. 12.	<i>R. Mougeotii</i> BILL. (<i>R. bifrons</i> x <i>caesius</i> .) x 833 x 892.
215. (183) <i>R. diversipilus</i> KPK. (<i>R. nemorosus</i> x <i>epipsilos</i> KPK.)	<i>R. diversipilus</i> KPK. (<i>R. caesius</i> x <i>spec. Radul. concol</i> .) I. 1743. 17—18.	
216. (184) <i>R. Lányii</i> KPK. (<i>R. caesius</i> x <i>saxatilis</i> KPK.)	<i>R. Lányii</i> KPK. (Pravdepodobne <i>caesius</i> slabého vzrastu.) I. 1743. 1.	
III. Gáyer v Jávorkovej Magyar Flóra uvádza ďalšie Kupčokom determinované druhy rodu RUBUS 1925.		
217. <i>R. senticosus</i> KPK. non KOEHL. 1746.	<i>R. plicatus</i> WH. N. f. <i>opacus</i> FOCKE. 1746. Typ.	<i>R. opacus</i> FOCKE. 813.
218. <i>R. carpinifolius</i> KPK. ap. Budai non WH. N. 1748.	<i>R. nitidus</i> WH. N. 1748.	
219. <i>R. hirtissimus</i> KPK. non SABR. 1801. II. b) 4.	<i>R. hirtus</i> W. et K. f. <i>offensus</i> MUELL. 1801. II. b) 4. typ.	
220. <i>R. fastidiabilis</i> KPK. 1802. a) 1.	<i>R. rivularis</i> MUELL. et WIRTG. Typ. 1802. a) 1.	
221. <i>R. Göncyanus</i> KPK. 1802. b) 5.	<i>R. rivularis</i> MUELL. et WIRTG. f. <i>renifrons</i> SABR. 1802. b) 5.	
222. <i>R. obovatus</i> KPK. 1803. a) 3.	<i>R. serpens</i> WH. f. <i>brevistamineus</i> BOUL. 1803. a) 3.	
223. <i>R. appendiculatus</i> KPK. 1803. a) 3.	<i>R. serpens</i> WH. f. <i>brevistamineus</i> BOUL. 1803. a) 3.	
224. <i>R. Areschougii</i> BLYTT. var. <i>turócensis</i> KPK. (<i>R. caesius</i> x <i>saxatilis</i> .) I. 1743. 1.	<i>R. Areschougii</i> BLYTT. var. <i>turócensis</i> KPK. (<i>R. caesius</i> x <i>saxatilis</i> .) I. 1743. 1.	

225. <i>R. mitipilus</i> KPK. I. 1743. 3.	<i>R. agrestis</i> W. et K. (<i>R. caesius</i> x <i>tomentosus</i> .) I. 1743. 3.	
226. <i>R. borsodensis</i> KPK. I. 1743. 9.	<i>R. ambifarius</i> MUELL. (<i>R. caesius</i> x <i>thyrsanthus</i> .) I. 1743. 9.	
227. <i>R. carloviensis</i> KPK. I. 1743. 11.	<i>R. Holandrei</i> MUELL. (<i>R. caesius</i> x <i>discolor</i> .) I. 1743. 11.	
228. <i>R. clandestinus</i> KPK. I. 1743. 12.	<i>R. Mougeotii</i> BILL. (<i>R. caesius</i> x <i>bifrons</i> .) I. 1743. 12.	
229. <i>R. Justhii</i> BUDAI et KPK. I. 1743. 16.	? <i>R. Justhii</i> BUDAI et KPK. (<i>R. caesius</i> x <i>dryades</i> SABR.) I. 1743. 16.	? <i>R. Justhii</i> BUD. et KPK. (<i>R. caesius</i> x <i>dryades</i> .) x 892 x 871.
230. <i>R. podhradiensis</i> KPK. non HOL. II. 1744. 5.	<i>R. chnoophyllus</i> MUELL. (<i>R. tomentosus</i> x <i>discolor</i> .) II. 1744. 5.	
231. <i>R. sursumcanus</i> BORB. et KPK. II. 1744. 16.	<i>R. subreticulatus</i> BORB. et SABR. (<i>R. tomentosus</i> x <i>serpens</i> .) II. 1744. 16.	
232. <i>R. eumorphus</i> KPK. et SABR. VI. 1749—1754. I. a) 3.	<i>R. Vranýi</i> KPK. (<i>R. candicans</i> x <i>spec. gland.</i>) VI. 1749—1754. I. a) 3.	
233. <i>R. brachytrichoides</i> SUDRE et KPK. VI. 1749—1754. I. a) 3.	<i>R. Vranýi</i> KPK. (<i>R. candicans</i> x <i>spec. gland.</i>) VI. 1749—1754. I. a) 3.	
234. <i>R. brachytrichus</i> KPK. non SABR. VI. 1749—1754. I. a) 3.	<i>R. Vranýi</i> KPK. (<i>R. candicans</i> x <i>spec. gland.</i>) VI. 1749—1754. I. a) 3.	
235. <i>R. macrocardiophyllus</i> SUDRE et KPK. non MUELL et WIRTG. VI. 1749—1754. I. a) 4.	<i>R. Vestii</i> x <i>spec. gland.</i> VI. 1749—1754. I. a) 4.	
236. <i>R. thaumasios</i> KPK. VI. 1749—1754. I. b) 5.	<i>R. Sarkandi</i> KPK. (<i>R. candicans</i> x <i>Guentheri</i> KPK.) VI. 1749—1754. I. b) 5.	
237. <i>R. roridissimus</i> KPK. non SABR. XV. 1785. I. 2.	<i>R. apricus</i> WIMM. (<i>R. Koehleri</i> x <i>rivularis</i> .) XV. 1785. I. 2.	
238. <i>R. prionophyllus</i> KPK. XVIII. 1791—1797. 8.	<i>R. anamphiestus</i> G. BR. (<i>R. tereticaulis</i> x <i>serpens</i> .) XVIII. 1791—1797. 8.	
239. <i>R. hoplophorus</i> KPK. non SABR. XIX. 1801. I. b).	<i>R. cassoviensis</i> BORB. (<i>R. hirtus</i> x <i>Schleicheri</i> .) XIX. 1801. I. b).	
240. <i>R. micranthelus</i> KPK. et SABR. XIX. 1801. 3.	<i>R. submitis</i> KPK. (<i>R. hirtus</i> x <i>serpens</i> .) XIX. 1801. 3.	
241. <i>R. gloriosus</i> KPK. XX. 1802. 1.	<i>R. dasyacanthus</i> G. BR. (<i>R. rivularis</i> x <i>Schleicheri</i> .) XX. 1802. 1.	
IV. J. Dostál v Květeně ČSR 1950 uvádza ešte tieto Kupčokom determinované Rubusy:		
242. <i>R. secretus</i> KPK.		<i>R. secretus</i> KPK. (<i>R. bifrons</i> x <i>Schleicheri</i> .) x 833 x 885.
243. <i>R. Petrichowii</i> KPK.		<i>R. Petrichowii</i> KPK. (<i>R. radula</i> x <i>rivularis</i> DOM.) x 867 x 890.

244. *R. abortus* KPK.

R. Sabranskyi BORB.
(*R. scaber* x *tomentosus* BORB.)
x 870 x 832.

245. *R. sudeticola* KPK.

R. dasyacanthus BR.
(*R. rivularis* x *Schleicheri*.)
x 890 x 885.

Poznámka: Čísla v zátvorkách sa zhodujú s Kupčokovým číslovaním v citovaných prácach. Ostatné čísla (okrem poradových) sa vzťahujú na patričnú stať v Jávorkovi a v Dostálovi.

VTÁČIA ZLOŽKA NA RYBNÍKOKH PRI LEVICIACH

MILAN DRAHOŠ

Skúmaná lokalita leží na juhovýchodnom okraji mesta Levíc. Na jej území stretávajú sa dve orografické sústavy. Z juhu je to Podunajská nížina, do ktorej prstovitými výbežkami zasahujú Štiavnické vrchy. V nížinnej časti sú hlavne pleistocénne nánosy Hrona pozostávajúce zo štrkov, pieskov a spraše. Výbežky Štiavnických vrchov sú budované andezitmi, andezitovými tuľmi, aglomerátmi. Na mnohých miestach sú pokryté sprašou.

„Nížinná oblasť je v súčasnej dobe kultúrna step. Územie patrí do geobotanických obvodov panónskej a západokarpatskej flóry. Tým sa v základoch charakterizuje aj hodnota vegetácie a zároveň aj základné črty fauny.“ (Kováčik 1961.)

Na pôde, kde sa dnes nachádza lokalita, sa pôvodne rozprestierali úrodné drenážené polia. V povojnovom období, keď sa na Slovensku začali robiť pokusy s pestovaním ryže, budovali sa tu ryžoviská. Súčasne s výstavbou ryžovísk začalo sa i s budovaním rybníkov. Budovať sa začalo v roku 1949, časť rybníkov bola daná do prevádzky v r. 1950. Úplne dobudované boli až v r. 1956. V tomto čase lokalita bola jedinou otvorenou vodnou plochou v tejto oblasti. Z vodných tokov najbližšie je rieka Hron (8 km vzdialená).

Na lokalite sa nevytvára trvalé väčšie bahnisko. Toto sa prejavuje i na výskyte limicolných druhov vtákov.

Územie rybníkov je vtesnané do rámca, ktorý je tvorený zo severozápadu mestom, z ostatných strán sú to polia. Celé územie je lemované sústavou umele prekovaných kanálov, s ktorými rovnobežne vedú poľné cesty, v období poľnohospodárskych prác značne frekventované.

Lokalita je komplexom troch predvýťažkových, piatich výťažkových a dvoch zimných rybníkov s celkovou plochou 103 ha. Všetky nádrže sú umelo vytvorené a slúžia na chov karpov pre hospodárske účely.

V porastoch sú najviac zastúpené Typhy, a to hlavne druh *Typha latifolia*. Miestami prevláda *Phragmites communis*. V pásme s nízkym stavom vody rastú hlavne carexy. Okrem týchto druhov, ktoré prevládajú, rastú tu aj *Sparangium* sp. *Lythrum salicaria*, *Butomus umbellatus*, *Sagittaria sagitifolia*, *Ranunculus acer*. Veľké plochy vodnej hladiny pokrýva *Ceratophyllum demersum* a druhy rodu *Potamogeton*. Na vonkajšej hrádzi dominujú druhy rodov *Plantago*, *Galium*, *Ajuga*, *Echium*.

Bohaté porasty poskytujú vtáctvu vhodnú ochranu počas celého roka. Množstvo druhov,

ktoré sa na rybníkoch zdržujú počas celého roka a nachádzajú tu vhodné prostredie i na hniezdenie, z roka na rok stúpa.

V ďalšej časti uvediem niektoré z druhov, ktoré som na rybníkoch pozoroval. Ide najmä o záznamy z roku 1961.

Fulica atra (Linn.) — Lyska čierna.

Na levických rybníkoch je hojným hniezdičom. Vyskytuje sa tu každoročne. Najväčší počet exemplárov som zistil 28. 8. 1961, keď sa na hladine zdržiavalo cca 600 týchto vtákov.

Gallinula chloropus (Linn.) — Sliepočka vodná.

Je častým hosťom našich stojatých vôd s bahniskom a dobre vyvinutými porastmi. Na lokalite sa vyskytuje ako nehojný hniezdič a transmigrant. V roku 1961 som sliepočky pozoroval: 23. 6. — 4 ex, 25. 6. — 2 ex, 16. 7. — 1 ex, 21. 8. — 2 ex, 23. 8. — 1 ex.

Rallus aquaticus (Linn.) — Chriaštel vodný.

Na lokalite sa vyskytuje nehojne v čase ťahov i v čase hniezdenia. V roku 1961 som ho pozoroval na exkurziách 12. 8. — 4 ex, 30. 8. — 7 ex, 21. 9. — 2 ex, 29. 9. — 12 ex, 22. 10. — 5 ex, 24. 10. — 1 ex, 28. 10. — 2 ex.

Charadrius dubius (Scopoli) — Kulík riečny.

Na levických rybníkoch sa vyskytuje každoročne a vzácne aj hniezdi na štrkovitom brehu. V roku 1961 som ho pozoroval dosť hojne. Uvediem niektoré pozorovania: 12. 4. — 3 ex, 14. 4. — 1 ex, 6. 5. — 5 ex, 19. 8. — 4 ex, 30. 8. — 5 ex, 1. 9. — 4 ex, 14. 9. — 3 ex, 19. 9. — 2 ex, 21. 9. — 5 ex, 22. 10. — 2 ex.

Vanellus vanellus (Linn.) — Cívik chocholatý.

Je každoročne hosťom na lokalite i v jej okolí. Vyskytuje sa tu ako transmigrant a nehojný hniezdič. Hniezdi na okolitých poliach a na rybníkoch, ktoré ostávajú na jar bez vody. V roku 1961 hniezdilo tu 10 párov. Najväčší počet som zistil 17. 10. 1961 — 230 exemplárov.

Calidris alpina (Linn.) — Podbrežník obyčajný.

Tohto vtáka som na lokalite pozoroval len v čase jesenného ťahu. Uvádžam niekoľko pozorovaní z r. 1961: 25. 8. — 4 ex, 28. 8. — 5

ex, 14. 9. — 1 ex, 17. 9. — 5 ex, 21. 9. — 12 ex, 26. 9. — 4 ex, 28. 9. — 1 ex, 2. 10. — 6 ex, 5. 10. — 3 ex, 12. 10. — 9 ex.

Calidris minuta (Leisl.) — Podbrežník malý.

Na rybníkoch sa vyskytuje v menšom množstve, najčastejšie v spoločnosti iných bahniakov. Najväčší počet týchto vtákov v r. 1961 sa na lokalite zdržiavalo 21. 9. — 8 ex.

Tringa tonatus tonatus (Linn.) — Kalužiak červenonohý eurázijský.

Na lokalite sa objavuje pravidelne v období migrácií. Pri exkurziách v r. 1961 som tohto vtáka videl len zriedkavo a v malom počte. Z pozorovaní v r. 1961 udávam 19. 7. — 3 ex, 5. 8. — 3 ex, od 12. 9. asi týždeň sa tu zdržiavalo 5 ex. Pri jarnom ťahu som tohto vtáka nepozoroval.

Tringa nebularia (Gunnerus) — Kalužiak sivý.

Niekoľko exemplárov tohto vtáka som na rybníkoch pozoroval v čase jesenného ťahu, keď sa pri vypustení vody objavili väčšie bahniská. V r. 1961 som ich pozoroval 12. 9. — 2 ex, 14. 9. — 5 ex, 10. 10. — 3 ex, 12. 10. — 3 ex.

Tringa hypoleucos (Linn.) — Kalužiačik malý.

Na levických rybníkoch sa zjavuje pri ťahu. V r. 1961 som vtákov tohto druhu zastihol len niekoľkokrát. Boli to malé, 3–4-členné skupinky: 9. 5. — 3 ex, 16. 5. — 2 ex, 14. 6. — 3 ex. Pri jesennom ťahu 7. 9. — 3 ex, 14. 9. — 1 ex, 12. 10. — 3 ex.

Capella gallinago gallinago (Linn.) — Močiarica mekotavá eurosibírska.

Najčastejšie sa vyskytuje v čase ťahov. Pri jarnom ťahu v r. 1961 sa vtáci tohto druhu na levických rybníkoch nevyskytovali. Prvé exempláre som zistil až v auguste. V tomto čase stav vodnej hladiny kolísal, čo ovplyvňovalo i stav a výskyt týchto vtákov. Uvediem niektoré údaje: 2. 8. — 2 ex, 17. 8. — 8 ex, 12. 8. — 6 ex, 19. 9. — 8 ex, 23. 9. — 17 ex, 28. 9. — 10 ex, 2. 10. — 12 ex, 10. 10. — 8 ex, 19. 10. — 8 ex, 12. 10. — 2 ex.

Larus ridibundus (Linn.) — Čajka smeživá.

Na lokalite je hojným transmigrantom. Vyskytuje sa najmä v období jarného a jesenného ťahu, ale môžeme ju tu pozorovať v malom počte i v lete. Najväčší počet týchto vtákov v r. 1961 som zistil po výleve rybníkov v dňoch 26.–30. 10., keď sa tu zdržiavalo cca 400 ex týchto vtákov.

Chlidonias nigra (Linn.) — Čorík čierny.

Na skúmanom území som pozoroval menšie skupinky, asi 8–10-členné, preletovať nízko

nad hladinou. Najväčší počet týchto vtákov v r. 1961 sa tu zdržiaval koncom augusta.

Sterna hirundo (Linn.) — Rybár obyčajný.

Na lokalitu zaletuje nehojne každoročne. V minulých rokoch bol výskyt hojnejší ako v r. 1961. Skupinky týchto vtákov preletovali nad hladinou rybníkov.

Pediceps cristatus (Linn.) — Potápka chochoľatá.

V predchádzajúcich rokoch sa tento druh vyskytoval nehojne v čase migrácií. V r. 1961 sa na rybníkoch i nosila. Evidoval som 7 hniezdiacich párov.

Pediceps ruficollis (Pall.) — Potápka malá.

Na rybníkoch sa objavuje každoročne. Jej stav sa v posledných rokoch zvyšuje. Rozsiahle vodné plochy a dobre vyvinutý porast vytvárajú dobré podmienky pre jej hniezdenie. V r. 1961 tu hniezdilo 9 párov.

Anser anser (Linn.) — Hus divá.

Nehojne transmigruje v jesenných mesiacoch. Na lokalite len preťahuje. V r. 1961 som menší králik pozoroval 8. 10. — 23 ex.

Anser fabalis (Lath.) — Hus siatinná.

Podobne ako predchádzajúci druh vyskytuje sa na lokalite iba v čase ťahu. Zdržiaval sa tu v spoločnosti predchádzajúceho druhu 8. 10. 1961 — 40 ex.

Anas acuta (Linn.) — Kačica ostrochvostá.

Tento druh sa na levických rybníkoch zjavuje nehojne v čase jarnej alebo jesennej migrácie. V r. 1961 pozoroval som niekoľko exemplárov v spoločnosti iných kačíc. Udávam niektoré záznamy 2. 9. — 5 ex, 11. 9. — 3 ex, 17. 9. — 1 ex, 21. 9. — 2 ex. V minulých rokoch sa tento druh na rybníkoch vyskytoval i na jar.

Anas crecca (Linn.) — Kačica chrapka.

Na rybníkoch sa zjavuje nehojne pri ťahu s ostatnými druhmi divých kačíc. Pri jarnom ťahu v r. 1961 najväčší stav som zistil 3. 4. — 2 ex, pri jesennom ťahu 18. 10. — 34 ex. Niekoľko kusov sa na lokalite zdržiavalo i cez leto.

Anas platyrhynchos (Linn.) — Kačica divá.

Je na levických rybníkoch najlepšie zastúpeným druhom, ktorý tu i hojne hniezdi. Niektoré exempláre ostávajú i cez zimu. Najväčší počet jedincov tohto druhu som pozoroval v druhej dekáde septembra, cca 800–1000 ex. Pri exkurzii 4. 12. 1961 som napočítal ešte 180 exemplárov týchto vtákov na nezamrzutom rybníku.

Anas querquedula (Linn.) — Kačica chrapačka.

Hojný druh kačíc, ktorý na levických rybníčkoch i hniezdi. I keď je chrapačka druhom hojným, nedosahuje stav kačice divej. Najvyšší stav som zistil 28. 7. 1961 — 120 ex.

Aythya ferina (Linn.) — Chochľačka sivá.

Na levických rybníčkoch sa vyskytuje len v malom počte v čase jarnej a jesennej migrácie. Na jar 1961 som zistil najväčší počet 19. 4. — 28 ex. Pri jesennom ťahu 7. 9. — 30 ex. Posledné pozorovanie 4. 12. — 5 ex.

Aythya nyroca (Güld.) — Chochľačka bielooká.

Výskyt tohto druhu v minulých rokoch na lokalite nebol zaznamenaný. V r. 1961 som pozoroval 1 exemplár v dňoch 24. 10.—28. 10.

Aythya fuligula (Linn.) — Chochľačka vrkočatá.

Na rybníčkoch sa vyskytoval tento druh nehojne pri jesennom ťahu. Pri poľovačke 19. 8. 1961 bol zastrelený 1 exemplár. Pozoroval som ich 21. 8. — 6 ex, 24. 8. — 5 ex, 21. 9. — 9 ex, 23. 9. — 3 ex, 26. 9. — 15 ex, 6. 10. — 7 ex, 10. 10. — 5 ex.

Mergus serrator (Linn.) — Potápač prostredný.

Na lokalite sa objavuje vzácnne. Jeden pár som pozoroval krátko po napustení vody do rybníkov 4. 4. 1961. Zdržoval sa tu asi týždeň.

Plegadis falcinellus (Linn.) — Ibisovec hnedý.

Pri návšteve v byte správcu ukázal mi vycpatý 1 exemplár tohto vtáka, ktorý bol zastrelený zo skupiny 8 exemplárov v júli 1958. Prípado uvádzam preto, nakoľko ide o výskyt u nás pomerne zriedkavý.

Ardea cinerea (Linn.) — Volavka popolavá.

Na rybníčkoch sa vyskytuje pomerne hojne. Prilietla sem zo svojich hniezdišť pri Želiezovciach a v Horšianskej doline (asi 8 km vzdušná vzdialenosť). Je veľmi prenasledovaná, o čom svedčí i veľký počet odstrelov. — „V r. 1953 bolo odstrelených 84 volaviek a v r. 1957 do 120 kusov.“ (Randík)

V roku 1961 odstrelili asi 15 týchto vtákov.

Na lokalite sa volavky zjavujú už pri napúšťaní vody. Prvé pozorovanie 9. 4. — 1 ex, 11. 4. — 6 ex. Posledné kusy sa zdržiavali až do vypustenia rybníkov.

Ardea purpurea (Linn.) — Volavka purpurová.

I tento druh volaviek sa v posledných rokoch objavuje na lokalite. V r. 1961 som vtákov tohto druhu pozoroval 16. 8. — 3 ex, 21. 8. — 2 ex, 3. 9. — 6 ex, 7. 9. — 1 ex.

Egretta alba (Linn.) — Beluša veľká.

Zjavuje sa nehojne na levických rybníčkoch. Ide pravdepodobne o potulky po vyhniezdení, keď sa väčšmi vzdľahuje od svojich hniezdišť. Pozoroval som ju 21. 5. — 2 ex, 3. 8. — 1 ex, 7. 8. — 1 ex.

Ixobrychus minutus (Linn.) — Bučičik obyčajný.

Na rybníky priletuje pravidelne a pravdepodobne tu i hniezdi. Na jar som ho zistil až 30. 5. 1961. Ďalšie pozorovanie 16. 7. — 3 ex, 18. 7. — 2 ex, 26. 7. — 2 ex, 19. 8. — 1 ex, 24. 8. — 1 ex, 4. 9. — 1 ex.

Botaurus stellaris (Linn.) — Bučiak veľký.

Na lokalite sa zdržuje ojedinele. V r. 1961 som ho pozoroval len 26. 4. — 2 ex a 16. 7. — 1 ex, ktorý som vyplašil z krovia na okraji rybníka.

Circus aeruginosus (Linn.) — Káňa močiarna.

Na rybníčkoch sa vyskytovala v čase jesenného ťahu. Pozoroval som párik týchto vtákov lietať nízko nad rákosom. Predpokladám, že jeden exemplár bol zastrelený. Pozorovanie 19. 8. — 2 ex, 23. 8. — 2 ex, 28. 8. — 2 ex, 9. 9. — 1 ex, 6. 10. — 1 ex, 10. 10. — 1 ex.

Pandion haliaëtus (Linn.) — Kršlak rybár.

Na lokalitu prilietla v čase ťahu, najmä na jeseň. V r. 1961 som pozoroval kršliaka na jeseň pri love potraviny. Uvádzam dáta pozorovania: 26. 8. — 1 ex, 4. 9. — 1 ex, 9. 9. — 2 ex, 11. 9. — 1 ex, 14. 9. — 1 ex, 21. 9. — 1 ex. Prilietoval neskôršie popoludní a dlho krúžil nad hladinou, odkiaľ si odniesol potom vždy peknú ryбку.

Acrocephalus arundinaceus (Linn.) — Trsterniarik veľký.

Na levických rybníčkoch je bežný druh. Hniezdi každoročne. Hniezda si stavia v okrajových porastoch Phragmitesu. V roku 1961 som na lokalite zistil 12 hniezd tohto vtáka.

Acrocephalus schoenobaenus (Linn.) — Trsterniarik malý.

Vyskytuje sa na lokalite v menšom počte. Pozoroval som ho niekoľkokrát, 25. 4. — 2 ex, 18. 8. — 7 ex. Posledný výskyt 4. 9. — 1 ex.

LITERATÚRA

- Černý W.: Invasní výskyt volavek bílých (*Egretta alba*) v ČR v roce 1957.
Darola J. — Randík A.: Zpráva o pokusé hniezdenia beluše veľkej (*Egretta alba* L) na Žitnom ostrove roku 1960.
Zprávy Československé ornithologické společnosti č. 7., září 1961.

Janda J.: Atlas ptáctva středouropského.
Praha, 1902.

Kováčik J.: Přírodní pomery Tekova — středné a dolné
Pohronie.

Vlastivedný časopis č. 2, r. 1961.

Kux L. — Randík A.: Příspěvek k poznání ornithofauny
jihoslovenský bažin u Gbelců, Čalova a Gabčíkova.
Časopis moravského muzea XLVI 1961.

Matoušek B.: Vtáctvo Trnavskéj nížiny.

Biologické práce, 1968.

Matoušek F.: Ťah vodného a bahenného vtáctva na no-
vovybudovaných rybníkoch pri Trnave.

Sborník Krajského múzea v Trnave, roč. I., č. 1.,
rok 1955.

Randík A.: Ornitologické poznámky z rybníkov pri Le-
viciach (v tlači).

POŽIARE A PROTIPOŽIARNE OPATRENIA V LEVICIACH V OBDOBÍ FEUDALIZMU

MICHAL KORENTSY

Popri vojenských akciách aj časté požiare negatívne vplývali na rast a vývoj Levíc.

Väčšina požiarov mala katastrofálny rozsah, čo zapríčiňoval predovšetkým samotný charakter mesta: nahustenosť stavieb, slamené strechy, drevené komíny, ba niektoré domy boli dokonca bez komínov.

Protipožiarne opatrenia, vydané magistrátom alebo držiteľmi levického panstva, na rozdiel od iných miest boli málo účinné. Hospodárske podmienky poddanského obyvateľstva neumožňovali stavať stavby odolnejšie a zodpovedajúce protipožiarnym požiadavkám. Ani panstvo, ani magistrát nebol schopný riešiť najnaliehavejšiu požiadavku: odstrániť nehustenosť stavieb.

Hospodársku situáciu obyvateľstva sťažovala aj tá okolnosť, že kým v iných mestách v súlade s uhorskými zákonmi vyhorelcom poskytovali na tri až päť rokov daňovú úľavu, v Leviciach sa to málokedy stalo. Levické panstvo sa totiž ťažko zrieklo svojich výsad a najmä príjmov.

V tomto príspevku sledujeme opatrenia proti požiarom do revolučného roku 1848. Vývoj požiarnej ochrany za kapitalizmu a predovšetkým činnosť hasičského sboru v Leviciach by si vyžadovali osobitný článok.

*

ČERVENÝ KOHÚT ŠARAPATÍ

Prvý záznam o požiaroch v meste pochádza z roku 1434. Vtedy koncom roku z neznámych príčin vyhorel hrad.¹

16. augusta 1544 pod ochranou nočnej tmy prenikli Turci do Levíc. Úmysel dobyť hrad prekazili jeho udatní obrancovia, mesto však draho zaplatilo za toto víťazstvo. Ustupujúci Turci ho vypálili.²

Lúpežné výčiny Melichara Balassu, pána levického panstva, znepokojovali uhorských šľachticov, preto uhorský snem zákonným článkom 46 z roku 1548 nariadil likvidáciu Šitniaskeho hradu a súčasne poveril vojvodu Salma vedením trestnej výpravy. Balassa, ktorý sa o pripravovanom zákroku dozvedel v Leviciach, unikol do Sedmohradska, ponechajúc obranu Levického hradu svojmu oddanému prívržencovi Tomášovi Dóczimu. Trestná výprava dorazila k mestu na veľkonočný pondelok v roku 1549 a ihneď začala s obliehaním. Po niekoľkotýždňovom obliehaní sa levická posádka vzdala. V tomto boli nemeckí vojaci vypálili takmer celé mesto pod hradom.³

Skoro vo všetkých dielach z dejín Levíc sa

udáva, že Levice Turci vypálili aj v rokoch 1552 a 1554, o čom však neexistujú hodnoverné pramene. Pokiaľ ide o požiar v roku 1552, je možné, že niektoré sliediace turecké jednotky po dobytí hradu Drégelya sa dostali k Leviciam a vypálili predmestie. Údaj o požiaroch v roku 1554 vznikol pravdepodobne nepozorným prepisom (namiesto roku 1544).⁴

Aj 1. septembra 1578 Turci vyplienili a vypálili predmestie Levíc.⁵

*

Mesto, ktoré dost trpelo nájazdami Turkov, neuchránili od skazy ani Bocskaiho hajdúsi. Na jar v roku 1605, keď sa levická posádka vojvodcovi Rhédeymu nevzdala a on videl, že nevie dobyť hrad, zo zlosti dal vypáliť mesto.⁶

Koncom novembra alebo začiatkom decembra 1613 Turci vyplienili a vypálili Staré Levice (Ó Léva), ktoré už viac obnovené neboli a meno tejto osady pripomínajú dnes už len vinice.⁷

Predpokladá sa, že požiar spustošil časť Levíc aj počas dobývania hradu v roku 1663. Svedčí o tom defter zo 7.—16. apríla 1664, podľa ktorého jágerský beg mal poskytnúť vojakom zo svojho ejaletu na odstránenie požiarom spôsobených škôd na Levickom hrade.⁸

*

18. augusta 1696 požiar zničil v Leviciach polovicu stavieb s kostolom.⁹ Keď vezmeme do úvahy údaje o meste z roku 1663, to znamená, že počet požiarom zničených domov mohol byť okolo 250.¹⁰

31. októbra 1703 vojská cisárskeho generála Schlicka vypálili mesto a hnutelnosti obyvateľov, ukryté v kostole, vylúpili.¹¹

V druhej polovici októbra 1708 vojvodca Bercsényi vidiac, že Levice nie je schopný udržať pred náporom cisárskych vojsk, vedených generálom Heisterom, mesto vypálil.¹²

Koncom februára 1709 kurucký generál Bottyán podpálením prachárne Levického hradu dovŕšil spustošenie Levíc.¹³

V roku 1766 vyhorela Bátorovská ulica. Všetci vyhorelci boli v nasledujúcom roku oslobodení od platenia daní.¹⁴

*

12. septembra 1772 spustošil požiar v meste 245 domov spolu s poľnohospodárskou úrodou. V plameňoch zahynuli traja obyvatelia.¹⁵ Z 233 majiteľov postihnutých požiarom boli dvaja, Ján Cziczka a Dávid Pucker, ktorí už po druhýkrát v roku vyhoreli.¹⁶ Ako spomienku na tento požiar sa magistrát v roku 1775 rozhodol postaviť sochu sv. Floriána. Socha bola vyhotovená kamenárom v Novej Bani a umiestnená

v roku 1777 v blízkosti rím.-kat. fary. Žiaľ, autentický nápis na podstavci sochy pri nedávnej adaptácii bol cementovým náterom zakrytý.¹⁷

18. mája 1775 v Mlynskej ulici (Egyenes Malom utca, Görbe Malom utca) vyhorelo 24 domov a 1. júna v Špitálskej ulici (Ispita utca) 7 domov. Celková škoda sa odhadla na 4460 fr.¹⁸

*

23. júla 1808 v noci o jedenástej hodine v Ciganskej ulici vypukol požiar a spustošil 273 domov spolu s kostolom.¹⁹

27. októbra 1822 o pol dvanástej hodine vypukol v dome Jozefa Tipariho na Kandiho ulici (Ó Cigány utca, resp. Kangyi utca, teraz ulica J. Bottu) požiar, ktorý za necelú hodinu spustošil 158 domov. Záchranné práce boli sťažené, keďže väčšina obyvateľstva v čase vzniku požiaru bola na bohoslužbách. Kostol, ktorý sa tiež vznietil, podarilo sa uchrániť pred opätovným vyhorením úspešným hasením za pomoci striekačiek. Toto je prvý údaj o použití striekačiek.²⁰

Vzhľadom na možnosť obnovenia požiaru slúžny nariadil, aby sa z okolitých obcí dostavili do Levíc obyvatelia s lajtami a sudmi na vodu. Pred večerom boli vytvorené a rozostavené na jednotlivých miestach záchranné čaty, ktoré mali zasiahnuť v prípade obnovenia požiaru.²¹

Rozsah požiaru i charakter stavieb dostatočne dokresľuje priložená tabuľka, vyhotovená podľa súpisu magistrátu po požiari. V predmetnom súpise je zaznamenané, že Juraj Gre-

gor, Ondrej Huszár a Michal Cseh v priebehu roku už po druhýkrát vyhoreli.

28. mája 1823 vypukol požiar počas jarmoku vedľa fary v dome Jána Hanrančeka. Napriek panike medzi obyvateľstvom a jarmočníkmi niekoľkým odvážlivcom sa podarilo hákmi rýchlo strhnúť strechu a zabrániť ďalšiemu šíreniu ohňa. Šetrením sa zistilo, že požiar spôsobil majiteľ tým, že s horiacou fajkou chodil po povale.²²

26. júla 1823 okolo piatej hodine popoludní v Tabani vypukol požiar v dome Františka Hlivu (Gergö). Rýchlym zákrokom obyvateľstva sa však zabránilo jeho rozšíreniu.²³

25. marca 1831 bol požiar v meste. Nezachovali sa však údaje, ktoré by nám osvetlili jeho rozsah. Vieme iba toľko, že vyhorelcom poskytol magistrát po 10 fr peňažnej podpory.²⁴

2. júna 1841 popoludní vypukol požiar v dome Tomáša Császára, obyvateľa siedmej desiatky. Vyhorelo 54 domov v piatej, šiestej a siedmej desiatke. 26 vyhorelcov malo požiarnu poistku. Kanonik František Szekfü, ktorý pôsobil v Leviciach ako farár, venoval zo svojich prostriedkov 300 fr a za Ostrihomskú kapitolu 100 fr pre magistrát, aby ich rozdelil medzi 28 nepoistenými vyhorelcami.²⁵

13. septembra 1843 o tretej hodine ráno vypukol požiar v dome Jána Cseha v Zámočnickej ulici (Lakatos utca). V uliciach Lakatos, Nagy Vendégfogadó a Cassinó vyhorelo 50 domov, hospodárske objekty Jána Bolemana a skládka uhlia Jána Brumbelu. Zo 62 poškodených 41 malo požiarnu poistku.²⁶

PRVÉ PROTIPOŽIARNE OPATRENIA V LEVICIACH

Prvé protipožiarne opatrenia v Leviciach sú známe z roku 1648. Nevznikli však z podnetu mestskej samosprávy. Bol to príkaz hlavného kapitána banských miest Adama Forgácha pre kapitána Levického hradu. V príkaze sa stanovilo:

- Ak vznikne v meste z neopatrnosti požiar, obyvateľ, ktorý ho zapríčinil, bude potrestaný trestom smrti,
- v každom dome za každých okolností musí byť dostatočná zásoba vody na hasenie,
- čistenie komínov sa musí vykonávať pravidelne,
- levický richtár je povinný prehliadať stav komínov a vykurovacích telies; dostáva zároveň právo zrúcať závadné komíny,
- v meste po 22. hodine je zakázané kúriť v domoch, chodiť po uliciach so sviečkami alebo pochodňami,
- v prípade, že by vznikol požiar pri bojovej činnosti a došlo by k porušeniu opevnení, kapitán hradu má právo použiť všetkých poddaných pri obnovovacích prácach. Je však povinný o tomto dodatočne podať hlásenie podžupanovi.²⁷

Ako sa tento príkaz v praxi uplatňoval, je nám málo známe. Je však isté, že ani samotné mesto ho nedodržiavalo. Toto dostatočne dokresľuje zistenie tekovského dekana Ondreja

Szilyho z roku 1657 počas prehliadky farnosti. Podľa zápisu levický dekan Ignác Moró sa sťažoval, že mesto nechce vystavať ani jeden komín v škole, čím ohrozuje bezpečnosť kostola, ako aj samotného hradu. Taktiež nie je komín v budove školmajstra-učiteľa.²⁸

*

V zápisnici magistrátu z roku 1747 sa môžeme dočítať, že prehliadky komínov v meste vykonávali desiatkári.²⁹ O výsledkoch týchto prehliadok sa nezachovali záznamy. Avšak z rozhodnutia z roku 1749, ktorým oprávňujú desiatkárov na zrušenie závadných komínov, sa dá predpokladať, že ich bol značný počet.³⁰

V roku 1750 mesto poskytlo pre vyhorelcov okrem finančnej podpory 5 fr 85 kr i daňovú úľavu na jeden rok.³¹

PRÍSNE PROTI FAJČIAROM

Nebezpečenstvo požiarov, spôsobovaných fajčiarmi, viedlo magistrát 21. júla 1753 k vydaniu zákazu fajčenia na uliciach. Súčasne bolo stanovené, že obyvateľ, ktorý vidí porušovateľa tohto zákazu a neohlási to magistrátu, taktiež bude potrestaný.³²

Bezpečnostný štatút mesta z roku 1755 opätovne pamätal na fajčiarov. Určila sa pre porušovateľov pokuta 6 fr.³³

7. februára 1756 sú ustanovení noční strážníci v meste.³⁴

Služny Levického okresu svojím príkazom z 30. júla 1787 určuje trestanie fajčiarov telesnými trestami. Odporúča mestu, aby podľa vlastného uváženia každého majiteľa, ktorý nevlastní požiarné náradie, trestali pokutou zaplatiť hodnotu jedného alebo dvoch vedier na vodu. Tento príkaz sledoval nadobudnutie požiarného náradia bez čerpania z mestskej pokladnice.³⁵

*

Po veľkom požiari v roku 1772 urobil magistrát tieto poatrenia:

- do týždňa nikto nesmie do mesta priviezt slamu,
- treba neustále pozorovať, či medzi zrúcaninami nehrozí nebezpečenstvo obnovenia požiariu,
- pri obnove spustošených domov treba zamedziť nahustenosť poľnohospodárskych stavieb,
- pri obnove domov treba zásadne použiť ohňovzdorný materiál,
- obyvatelia, ktorí si nemienia obnoviť stavbu na pôvodnom mieste, nech si predložia požiadavku na stavebný pozemok,
- vyhorelci, ktorí potrebujú guľatinu, rezivo a klince, nech svoje požiadavky zahlásia magistrátu.³⁶

Možnosť vzniku požiariu pri sušení konopí viedla magistrát v roku 1788 k vydaniu zákazu sušenia na peciach. Neskôr magistrát určuje trest konfiškácie konopí pre rušiteľov zákazu.³⁷ Týmto opatrením však magistrát neriešil v plnom rozsahu nebezpečenstvo dané poľnohospodárskym charakterom Levíc. Oveľa väčším nebezpečenstvom boli stovky stohov sena a slamy, uložené medzi nahustenými stavbami. I keď sa už pri požiari v roku 1772 ukázalo, že šíreniu ohňa veľmi intenzívne napomáhajú nahustené poľnohospodárske produkty, nehovoriac o možnosti samovznietenia, len v roku 1789 sa magistrát rozhodol vydat zákaz stohovania vo vnútri mesta.³⁸

*

Podobne ako po požiari v roku 1772, ani z požiariu v roku 1808 sa obyvateľstvo dostatočne nepoučilo a naďalej sa ľahostajne stavalo k dodržiavaniu protipožiarnych opatrení. Keďže zdrvivajúca väčšina domov bola naďalej krytá slamou, drevené komíny skrývali stále nebezpečenstvo vzniku nového pustošenia mesta. Výsledky dvoch prehliadok komínov po vyše desaťročnom odstupe od uvádzaných katastrov hovoria jasnou rečou: v desiatke Vnútorné mesto (Belsó város) v januári 1788 zo 76 komínov bolo 15 drevených alebo značne poškodených, v novembri 1817 v meste v 144 domoch mali drevené alebo nevyhovujúce komíny, pritom 14 domov bolo úplne bez komína.³⁹

PRVÁ STRIEKAČKA

Takmer do konca 18. storočia nie sú žiadne záznamy, ktoré by nasvedčovali tomu, že

okrem vedier, hákov a rebríkov bolo by bývalo aj iné požiarné náradie v meste. Magistrát v súlade s jozefínskym požiarnym patentom 5. októbra 1788 uložil pre každého majiteľa domu zabezpečiť a vlastniť požiarné náradie. Dodržiavanie tohto príkazu mali týždenne kontrolovať desiatkári vo svojich desiatkoch.⁴⁰ Súčasne magistrát u miestnych debnárov dáva vyhotoviť kade a sudy na nosenie vody v prípade požiariu.⁴¹

V roku 1793 už mesto vlastnilo aj lajt na vodu.⁴² Kedy sa zakúpila ručná striekačka, nie je známe. Sú už len záznamy o jej údržbe, podľa ktorých miestny zámočník Juraj Andriška v roku 1800 opravil vodnú pušku.⁴³ Názov vodná puška (vizi puska) nezodpovedá skutočnosti, keďže išlo o striekačku (fecskendő). Striekačka s lajtom bola umiestnená v šope v blízkosti farského kostola.⁴⁴

Rozhodnutím magistrátu zo 14. júla 1828 každú nedeľu po cirkevných obradoch sa mali preskúšavať striekačky.⁴⁵

V meste bolo zvykom požičiavať lajty obyvateľom na rôzne účely, čím sa vlastne značne poškodzovali. Preto magistrát 3. júla 1830 prikázal mestskému hospodárovi, aby lajty neboli nikomu poskytované a aby sa používali výlučne len na požiarné účely. Súčasne bolo rozhodnuté, že v obsluhu striekačiek sa majú vyvíčať desiatkári a mestskí listonoši.⁴⁶

ESZTERHÁZY KONTRA LEVICE

Tradičná levická pečenka, ktorej pôvod siaha až do roku 1615, keď sa prvýkrát zjavuje na jarmokoch, pečená priamo na trhovisku, vyvolala veľký spor obyvateľov s panstvom v roku 1818, keďže vzhľadom na bezpečnosť zakázalo sa pečenie na trhovisku. Do sporu zasiahla župa a obnovila zvyklosť pečenia pečienky na trhovisku. Stanovilo sa však, že pečením nesmú byť rušené cirkevné obrady. Služny bol osobne zodpovedný a mal neustále dozeráť, ako sa príkaz plní.⁴⁷

Požiare pustošili nielen mesto Levice, ale aj ostatné mestá a dediny Eszterházyho panstva. Eszterházy preto vydal príkaz na vypovedanie z mesta všetkých osôb, ktoré by zavdali príčinu vzniku požiariu. Toto ďalšie obmedzovanie miestnych samospráv spôsobilo v meste rozhorčenie, výsledkom čoho bolo, že novým príkazom z 13. apríla 1821 panstvo pripustilo, že magistrát má právo zaručiť sa za obyvateľa, ktorý by za výskyt požiariu mal byť vypovedaný z mesta.⁴⁸

10. decembra 1821 magistrát schvaľuje opravu šopy slúžiacej na uloženie striekačky a lajtu. Súčasne sa stanovuje, že cez zimu sa z lajtu bude voda vypúšťať. Súčasne sa obyvateľom zakazuje opaľovanie ošipaných na uliciach.⁴⁹

*

Rok 1822, popri bohatosti údajov o protipožiarnych opatrení, patrí k najsmutnejším dátumom dejín mesta. Nebude azda od veci, keď sa chronologicky pozrieme na udalosti:

31. januára — magistrát ukladá prehliadku komínov prisáznymi za spolučasti kominára.⁵⁰

21. februára — magistrát prerokoval priestupok kováčskeho majstra Schimmela a uznáša sa upustiť od potrestania za porušenie zákazu fajčenia s tým, že ak ešte raz poruší zákaz, bude prísne potrestaný.⁵¹

30. mája — mestský hospodár dostáva za úlohu prekontrolovať stav striekačiek (teda mes- to už malo viac striekačiek), lajtov a ostatné protipožiarne náradie a starať sa o ich údržbu.⁵²

12. augusta — predvolali pred magistrát zá- močníka Štefana Molnára a vyzvali ho, aby neodkladne opravil svoj komín, lebo v opačnom prípade mu ho zrútia. Kominársky majster Jo- zef Burghess pre nedostatočné plnenie povin- ností je napomenutý. Súčasne dostal výstrahu, že ak vznikne požiar následkom zanedbania čistenia komínov, vezmú ho na zodpovednosť.⁵³

23. augusta — v spojitosti s príchodom palatína do Levíc magistrát nariadil:

- v každej desiatke stavať nočné hliadky,
- v každom dome pripraviť dostatočnú záso- bu vody a zabezpečiť potrebné náradie na hasenie,
- mestské striekačky a lajty umiestniť na tržišti a udržiavať ich v stále pohotovosti.⁵⁴

29. augusta — predvolali pred magistrát kraj- čírskoho tovariša Ondreja Šaláta pre porušenie zákazu fajčenia. Krajčírsky cech poverili, aby ho potrestal.⁵⁵

16. septembra — poverili zámočníka Michala Smatanayho opravou striekačiek. Súčasne sa zakazuje zámočníkovi Štefanovi Molnárovi pra- cováť vo svojej dielni, pokiaľ si neopraví ko- mín.⁵⁶

23. septembra — v spojitosti s prípravami na Michalský jarmok magistrát určuje:

- prisázní prehliadnu všetky domy, zistia stav komínov a náradia na hasenie,
- prisázní sú povinní v každom dome, kde sa pečú husí, poučiť gazdinú o opatreniach na zabránenie vzniku požiaru (opalovanie husí),
- pre mestský lajt vyhotoviť nové kolesá,
- od piatku (t. j. od 27. septembra) dvaja prisázní cez celú noc budú kontrolovať nočné stráže a dozerať v domoch, kde sa pečú husí, či sa dodržiavajú protipožiarne opatrenia.⁵⁷

17. novembra — magistrát nariadil stavanie nočných hliadok v každej desiatke, bez ohľadu, či je to poddaný alebo zeman. Prisázní boli sú- časne poverení sústavnou kontrolou v dielnach miestnych remeselníkov, najmä však v tých, kde sa pri práci používal oheň.⁵⁸

*

Matej Paraček, ktorý sústavne porušoval zá- kaz fajčenia, bol rozhodnutím magistrátu z 22. septembra 1823 potrestaný 6 korbáčmi. Súčasne ho však aj upozornili, že ak by urobil niečo Štefanovi Kováčovi, ktorý mu fajku z úst vy- razil, stihne ho ešte prísnejší trest.⁵⁹

Na zasadnutí panskej stolice v Leviciach 3. novembra 1823 bola predmetom rokovania požiarnebezpečnostná situácia. Prijalo sa toto uznesenie:

- každý majiteľ domu, ktorý má drevený ale- bo nevyhovujúci komín, vystaví do 1. sep- tembra 1824 tehlový. Tehly je ochotné pan- stvo obyvateľstvu predať,
 - majiteľ, ktorý neuposlúchne príkaz výstav- by bezpečného komína, bude vypovedaný zo svojho domu. Skonfiškovaný dom bude na licitácii opredaný. Nový majiteľ sa musí za- viazať, že do šiestich týždňov vystaví nový komín,
 - kominári sú povinní každý komín riadne a pravidelne čistiť,
 - v budúcnosti sa môže stavať len po schvá- lení panstvom, aby sa zabránilo porušova- niu protipožiarnych opatrení,
 - vytvorí sa osobitná komisia na posúdenie návrhu na obnovenie mestských hradieb.⁶⁰
- Od obnovenia hradieb magistrát očakával, že sa bude účinnejšie čeliť plošným požiarom v meste.

STÁLÝ PROBLÉM — KOMÍNY

Napriek prísnosti nariadenia z 3. novembra 1823 situácia sa v meste nezlepšila, čo možno posúdiť z toho, že v máji 1825 bolo v meste 129 drevených komínov a okrem toho 40 úplne nevyhovujúcich. V jednom prípade bol dom bez komína. Nie sú záznamy, ktoré by umož- nili sledovať, ako panstvo uplatňovalo právo na konfiškáciu domov. Poznáme iba opatrenie, magistrátu, ktoré Jánovi Hlivovi, obyvateľovi deviatej desiatky, ktorý nemal komín, zakázalo rozhodnutím zo 4. apríla 1824 používať vyku- rovacie teleso v dome.⁶¹

Obyvatelia štvrtej desiatky, ktorí neraz vy- horeli, zažalovali Štefana Jónáša na magistrá- te, pretože komín na jeho dome bol značne poškodený. 19. júla 1828 ráno o 9. hodine ko- mín úradne zrútili a majiteľovi zakázali použí- vať pec.⁶²

*

Pretože sa všetky doterajšie protipožiarne opatrenia ukázali málo účinnými, 21. septem- bra 1843 sa konalo osobitné zasadnutie ma- gistrátu, ktoré rozobralo celkový stav a prijalo opatrenia:

- Štefanovi Császárovi a Františkovi Nigré- dymu zakazuje obnovenie ohňom zničených maštali.
- Vyhorelcom Ondrejovi Obertáčovi, Veroni- ke Petókovéj, Ignácovi Kováčovi, Ladisla- vovi Sedláčekovi, Jánovi Csehovi, Ondrejovi Čenčíkovi nepovoľuje sa obnovenie ohňom zničených domov.⁶³
- Odporúča sa rím.-kat. farárovi, aby ovčinec a humno z trhoviska odstránil do majera.⁶⁴
- Keďže poisťovací ústav v Trnave v budú- nosti odmieta poistiť proti ohňu slamou po- kryté budovy, vyzývajú sa majitelia, aby sa svoje domy snažili zakryť šindľami.⁶⁵
- Bol schválený požiarny poriadok mesta Le- víc.
- Skúška striekačky bude 28. septembra o 15. hodine a potom každý mesiac pravidelne. O každej skúške osem dní vopred musí byť upovedomený slúžny.⁶⁶

Poznámký:

1. Az esztergomi székesfőkaptalan magánlevéltára, Lad. 22 fasc. 1. nr. 1. Listina, v ktorej Peter Levický žiada kráľa o obnovenie požiarom zničených výsadných listín.
2. O tomto sme podrobnejšie písali v článku Turci na našom okolí, časopis Nový život (Levice), č. 27 až 30/1964.
3. O tomto sme podrobnejšie písali so spoluautorom Jozefom Melicherom v článku Rablólovagok várától a mai Lévaig, Természet és Társadalom (Bratislava), č. 2/1964.
4. Dr. Strasser Elemér: Lévai lexikon, Levice 1934, str. 9, 1554-ben mikor Balassa állítólag esküvőjét ünnepelte, a török betörnek a várat környező telepre, emelyet felegetnek..."; Melichar Balassa opustil Levice v roku 1459 a viac sa nevrátil.
5. c. d., bod 2.
6. c. d., bod 3.
7. c. d., bod 2.
8. Dr. Fekete Lajos: A berlini és drezdai gyűjtemények török levéltári anyaga. Levéltári Közlemények (Budapest) 1929, Rendelet Halil egri bejlerbejhez: Ejaletje katonáival javítsa ki a lévai vár felgyújtott részét..."; Defter-prikaz, Ejalet-turecký správny obvod.
9. c. d., bod 4, str. 16.
10. Dr. Karácson Imre: Evlia Cselebi, Budapest 1904, str. 378: Külsővárosa. A belső várnak keleti részét ovező Garam folyó mocsara partján, keletre terjedőleg kettős tömésfal kerítésű vár van, melynek ötszáz deszkatetejű háza nem valami szép... két templom... negyven-ötven bolton kívül egyéb nincs..."
11. Kopperniczk Kornél: Mikor tűzveszedelemben forgott Léva városának Cassa Ládája, časopis Országjárás (Budapest), roč. V, číslo 21: Ezen Seculomban mennyi veszély érte szegény Városunkat, és az Városnak, akkoriban mindent az emberek, az mi-jek volt, a Templomban hordották, mint Asyllumban, az fölly vervény, mindent zsákmányra hántak, ell vittek vala, mint egy szóval kaphattak, mindent ell vittek belőle, és ugy az emberek mindenkül megfosztattak..."
12. Magyarország vármegyei és városai. Bars vármegye. Budapest 1903, str. 372.
13. c. d., bod 4, str. 12.
14. Okresný archív Levice fond Magistrát mesta Levíc (ďalej len OAL fond MML), Zápisnice magistrátu mesta 1747—1774, ročník 1767.
15. Prošba Levičanov Miestodržiteľskej rade v Budíne. Fotoarchív Tüzoltó Múzeum Budapest; Státny archív Bratislava, pobočka Nitra, matrika č. 158 „Ján Mokroš, 30-ročný, Mária Mokrošová, 30-ročná, udusili sa dymom; Mária Forgáčová, 40-ročná, zhorela; Katarína Bomlíková, 45-ročná, podľahla popáleninám."
16. OAL fond MML, účet 107/1775.
17. OAL fond MML, Zápisnice magistrátu mesta 1774—1819 (29. 12. 1775 a 8. 5. 1777); c. d., bod 11, A szobor 1777-ben állítatott fel, újbányai köfaragó készítette 104 forint és 68 és fél dénár költséggel..."; Autentický nápis: „COMUNI(tas) LEV(ac) CURAVIT 10 7bris 1777"
18. OAL fond MML, inv. č. 284 (F-52, 396-1775) a 349.
19. OAL fond MML, Kniha obežníkov 1786—1812, posledný zápis v roku 1808 a inv. č. 381.
20. OAL fond MML, Zápisnice magistrátu mesta 1821—1824, čl. 487—488/1822, Ó Czigányok Úttzájában Tipary Jósefnek Házából a szerentsétlen Tűz ki rohan, melly a szörnnyű szélnek mérgétől dühösétetvén a Nagy Vendég Fogadoi soron fel az Ó Piaczi úttzákat, az Hancsok Uttza sorait, az Ispotály béli Úttzákat a Belső Városban á Templom körül valamennyi Házakat, Mészár székeket, Malmot egész az Várig leg fellyebb ¼ Óra alatt porrá emésztette. Szörnnyű valo ezen veszedelem, mellyben az Uttzákon a szemét, a por nyers Trágya lángal égtek, haszontalan volt az oltáalom, midőn a szörnnyű dühös szél a Tűzet tizedik házra vetette, az Városi Nagy Templom is kéttzer gyulladt már, de még is szerentsésen fecskendéssel el folytották, az Harang láb tetejét meg emésztette a Tűz, a Nagy harangnak Koronája lángal égett már, és így ha még is e szörnnyű Tűz vészben nem szorgalmatoskodtak volna némely ditséretes Férfiak, az Harangok is öszve olvadtak volna — A Nemzeti Oskola ház egészen tenkre tétetett, a Plébania földig égett, és szerentsere hogy az Ispotály ház meg nem gyulladt még is, mert ha ez lángra borult volna, minden esetre ettől az Város háza meg gyulladván az egész szapanos Uttza a Reformatusok Templomja, a Tiszdó Páter Piaristák Collegiumja hamuvá tétettek volna — Nem keveset igyekeztek az Malom uttzán is, hol a Malom mellett a Viz soron Hagara György Varga Mster embernek lakó házát jókor előre le szaggatták, melyyre a Kő malomról a dühös szél terítette az mérges lángot, és így ha ezen ház meg gyulladt volna, az egész Malom Uttzák meg emésztettek volna..."; inv. č. 399; celková škoda sa odhadla na 181 922 fr.
21. OAL fond MML, Zápisnice magistrátu mesta 1821—1924, čl. 489/1822.
22. Tamže, čl. 174/1823.
23. Tamže, čl. 261/1823.
24. OAL fond MML, Zápisnice magistrátu mesta 1827—1835, čl. 61/1831.
25. OAL fond MML, Zápisnice magistrátu mesta 1936—1843, čl. 106/1841 a 110/1841.
26. Tamže, čl. 172—174/1843.
27. Illéssy János: Magyar hadi szabályzatok gyűjteménye (Gr. Forgách Adám bányavárosi főkapitány katonai redtartása). Hadtörténelmi Közlemények, roč. 1892, str. 569—576.
28. Dr. Haiczl Kálmán: Léva története, Levice 1932, str. 114—115.
29. Desiatkári — o tomto sme podrobnejšie písali v článku Vývoj organizácie mestskej správy v Leviceach. Vlastivedný zpravodaj Levického okresu, č. 2; OAL fond ML, Zápisnice magistrátu mesta 1747—1774, 14. 12. 1747, 14. 11. 1752.
30. OAL fond MML, Zápisnice magistrátu mesta 1747—1774, 15. 3. 1749.
31. Tamže, 19. 12. 1750.
32. Tamže, 21. 7. 1753.
33. Tamže, 17. 1. 1755, Hatodszor. Az uszakon föl s alla járván Városban, se Nappal se Iczakan nem léssen szabad dohányoszni 6 forint büntetés alatt. Hetedszer. Kemény büntettis alatt parancsoltáttik, hogy Tűzre vigyázának körtüket tisztán tarcsák, hogy ha rosz az körtű az Gazda csinállyon, a vagy csinállytásson mert midőn visgáltáttik, hogy ha rosz léssen lé huzátáttik..."; Hodnota 6 fr dnes cca 200 až 250 Kcs.
34. Tamže, 7. 2. 1756, Vigyázóknak Eczaki Vigyázásra tétessenek Determináltott, úgy mint Szabó János és Laczko János, kiknek Esztendőbéli fizetések a Magistrátusnak resolunoja szerént léssen egynek tizenöt öt forintya és pár fejellés csizsmája..."
35. OAL fond MML, Kniha obežníkov 1786—1812, 28. 3. 1787, 30. 7. 1787.
36. OAL fond MML, inv. č. 284 (F-52 389-1772).
37. OAL fond MML, inv. č. 362, úgy szintén amely aszony az Kendert Szobákb vagy kemenczékben sáritana ollyatin kender nélkül marad és Confiscáltak..."
38. OAL fond MML, inv. č. 363, az Udvarokon az Varasban, sem az Házak közt való Kertekben Szénát avagy Szalmát bé rakni ne merészellyenek mert aki ezen parancsolatot által hágja az Boglyában vagy Kazalban lévő Szénája vagy Szalmája széjel hanyatik azon föllyül más büntetés is éri. Hanem akinek Szénája léssen és Boglyában vagy Kazalban akarja rakatni kívül szerezen helyet nékie..."
39. OAL fond MML, inv. č. 362 (11. 1. 1788) a 390.
40. OAL fond MML, inv. č. 362 (5. 10. 1788).
41. OAL fond MML, účet 26/1789.
42. OAL fond MML, účet 65/1793.
43. OAL fond MML, účet 87/1801.
44. OAL fond MML, účty 10/1801 a 128/1803.
45. OAL fond MML, Zápisnice magistrátu mesta 1827—1836, čl. 259/1828.
46. Tamže, čl. 152/1830.
47. OAL fond MML, 604/1818, már sok Esztendők-től, vagy talán Századoktól fogva szokásban volt piatzi petsenye-sütés olly erőssen, hogy az végképpen el-törültessék, meg-tiltatván: Mi ezt el-fogadni

kéntelénítettünk. De már-is, vagy csak eddig-is — ezen tífalom — két-izben majd ismét a soha feledékenységbe nem-mehető sorsra juttata benünket. Ugyanis: meg-gyülladván az illy otthon sütő petse-nyeárúlónak zsirja ...”

48. OAL fond MML, inv. č. 396 (27. 4. 1821).
49. OAL fond MML, Zápisnice magistrátu mesta 1821—1824, čl. 624 a 625/1821.
50. Tamže, čl. 42/1822.
51. Tamže, čl. 71/1822.
52. Tamže, čl. 252/1822.
53. Tamže, čl. 361 a 362/1822.
54. Tamže, čl. 376 a 377/1822.
55. Tamže, čl. 388/1822.
56. Tamže, čl. 403 1/2 a 404/1822.
57. Tamže, čl. 414, 417, 418 a 418 1/2/1822.
58. Tamže, čl. 503—507/1822.
59. Tamže, čl. 345/1823.
60. OAL fond MML, inv. č. 400 a 401, „Tekéntetes Őri Szék Az Wáros régi Kő Bástyáinak fel emeltetése minden Tűz égés után a Tettes Ns Vármegyének Ki-Küldötttsége által helybe hagyatott, melly hogy az egész Városra nézve a Köz bátorság fenn tartására elkerülhetetlen...”
61. OAL fond MML, inv. č. 404 a 405; Zápisnice magistrátu mesta 1821—1824, čl. 167/1824.
62. OAL fond MML, Zápisnice magistrátu mesta 1827—1836, čl. 297/1828.
63. OAL fond MML, Zápisnice magistrátu mesta 1836—1843, čl. 177/1843.
64. Tamže, čl. 178/1843.
65. Tamže, čl. 179/1843.
66. Tamže, čl. 180/1843.

Desiatka	Ulica (pôvodný názov)	Počet domov		Stavebná hmota			Komin		
		vyho- rených	nevyho- rených	kameň, tehla	surová tehla	nabija- ná hлина	dobry	drevený	nie je
1.	Templom utca	34	—	34	—	—	34	—	—
	Vár melleke, Fábri Hidgya	8	—	8	—	—	8	—	—
	Collégium megett	—	7	7	—	—	7	—	—
	Ó Bástya utca	—	3	3	—	—	3	—	—
	Nagy utca	5	8	13	—	—	13	—	—
		47	18	65	—	—	65	—	—
2.	Szappanos utca	—	45	39	4	2	43	2	—
	Vár hegy alatt belül	—	6	4	2	—	5	1	—
	Polyák utca	—	12	3	9	—	5	6	1
		—	63	46	15	2	53	9	1
3.	Báthi utca	—	48	14	15	19	30	18	—
	Fazekas utca	—	18	6	10	2	15	3	—
	Piarczon	—	4	3	1	—	3	—	1
		—	70	23	26	21	48	21	1
4.	Piarcsi utca	4	5	8	1	—	8	—	—
	Füvelöre vezető sor	1	7	—	7	1	6	2	—
	Ó Kákai új sor	2	21	1	22	—	7	11	5
	Kangyi utca	9	11	—	20	—	7	8	5
	Fogadó utca	14	2	4	10	2	14	2	—
		30	46	13	60	3	42	23	10
5.	Kis Üveges v Ispitály	14	—	1	12	1	13	—	1
	Ó Piarcsi utca	22	1	7	16	—	22	—	1
		36	1	8	28	1	35	—	2
6.	Ó Piarcsi utca szeglete	3	5	—	8	—	7	1	—
	Serház utca	—	14	1	10,5	2,5	7	7	—
	Ladányi utca	—	18	2	13	3	9	8	1
		3	37	3	31	5	23	16	1
7.	Hantsok utcája	19	8	11	16	—	24	2	—
		19	8	11	16	—	24	2	—
8.	Ispotály melleke	2	2	4	—	—	4	—	—
	Serház utca	—	20	2	14	4	10	10	—
	Ó Piarcsi utva	20	1	18	3	—	20	—	1
	Szurdik	—	38	3	23	12	11	26	1
	Mészárszék előtt	—	1	1	—	—	1	—	—
		22	62	28	40	16	46	36	2
9.	Görbe Malom utca	—	40	12	27	1	30	10	—
	Tabányi utca	—	17	—	17	—	9	8	—
	Tabány	—	8	1	7	—	2	6	—
		—	65	13	51	1	41	24	—
10.	Egyenes Malom utca	1	55	23	28	5	44	12	—
		1	55	23	28	5	44	12	—
11.	Kypolna utca	—	27	—	27	—	6	3	18
		—	27	—	27	—	6	3	18
Spolu:		158	452	233	322	55	427	147	36

POŽIARNY PORIADOK MESTA LEVÍC

(Skrátený preklad z maďarčiny)

- a) Každý majiteľ musí mať pri svojom dome rebnik a aspoň 40-litrovú nádobu s vodou. Dodržiavanie tohto príkazu budú každé dva týždne kontrolovať desiatkári vo svojich obvodoch.
Majitelia, ktorí tento príkaz porušia, zaplatia do mestskej požiarnej pokladnice 1 forint a ich mená z času na čas budú zverejnené.
- b) Do jedného roka od vydania tohto poriadku musí byť v každom dome tehlový alebo kamenný komín.
Majiteľ, ktorý neuposlúchne tento príkaz, bude prinútený uhradiť náklady spojené so zriadením komína, čo zabezpečí magistrát.
- c) V každej desiatke sa budú stavať nočné hliadky z obyvateľov, bez ohľadu, či je to poddaný alebo zeman.
- d) Okrem dvoch už existujúcich striekačiek mesto si zadováži: 4 lajty, 22 rebríkov, 30 malých hákov, 4 veľké háky a 400 kožených vedier.
Podobne zabezpečí na žiadúcich miestach v meste 400—500-litrové kade s vodou.
- e) V prípade vypuknutia požiaru v meste, okrem obyvateľov postihnutej desiatky, všetci muži sa dostavia na miesto nešťastia. Prísažní a desiatkári budú dozerieť, či sa všetci dostavili s určeným náradím.
Kto ako prvý zapriahne do striekačky alebo lajty, dostane 2 forinty odmeny z mestskej pokladnice.
Ten obyvateľ, ktorý má doma kone a k požiaru dôjde bez záprahu, bude potrestaný.
- f) Pre úspešné vedenie hasiacich prác sa určuje:

Obyvatelia 1. desiatky, ako aj Vnútornej ulice, ak nie sú záprahy, urýchlene zabezpečia ručné pretiahnutie striekačiek na miesto nešťastia a ťahajú pumpu. Ako kormidelníci pre striekačky určujú sa členovia zámočníckeho cechu pod vedením majstrov Schneidera a Smatanayho, ako aj medenára Ondreja Juhásza.

Obyvatelia 2., 3. a 4. desiatky budú zabezpečovať dodávku vody, a to tak, že 2. a 3. desiatka zásobuje striekačky a 4. desiatka pracuje podľa pokynov dozorcov.

Obyvatelia 5., 6. a 7. desiatky budú pracovať s hákmi.

Obyvatelia 8. a 9. desiatky spolu s tesárskymi majstrami budú mať na starosti rúcanie striech.

Obyvatelia 10. desiatky budú dovážať v lajtoch vodu.

— Obyvatelia 11. desiatky budú tvoriť zálohu a po príchode pomoci z okolitých dedín budú pomáhať donášať vodu.

g) Za strechu, ktorú bude treba zrútiť, aby sa čelilo šíreniu požiaru, a majiteľ nemá požiarne poistku, dostane z mestskej požiarnej pokladnice 10 % podpory z výšky utrpenej škody a bude mu poskytnutá aj manuálna pomoc pri obnove.

h) Po každom požiaru bude zvolané zhromaždenie, kde sa zovšeobecnia získané poznatky, zainventarizuje sa hasiace náradie. Nedostatky na hasiacom náradí treba ihneď odstrániť.

i) Hasiace náradie bude uskladnené v tej desiatke, ktorá ho má na starosti. Osobne zaň ručia desiatkári.

k) Odpad, vzniknutý po požiaru, budú odnášať z mesta na vozoch obyvateľa, ktorí majú voly.

(Tento požiarne poriadok mesta bol schválený 21. septembra 1843.)

ÚSPECHY REGIONÁLNEJ HISTÓRIE

JÁN HUDZOVIČ

Rok 1964 nesporne patrí medzi najúspešnejšie roky regionálnej histórie Levického okresu. Významné výročie — 300. výročie bitky s Turkami pri Leviciach (1664), 20. výročie Slovenského národného povstania a 20. výročie oslobodenia Levického okresu Sovietskou armádou — a zvýšený záujem občanov o miestne dejiny zintenzívnili prácu našich historikov.

Pozornosť historikov

— ktorí sa už koncom roku 1963 organizačne združili do Krúžku historikov Západoslovenskej pobočky Slovenskej historickej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied — sa, pochopiteľne, zacielená predovšetkým na spomínané významné výročia. Obsahom a formou je to pestrá skladba publikovaných článkov a štúdií: od rozhovorov s pamätníkmi cez vlastné spomienky autorov (napr. na obdobie okupácie a SNP) k súbornejším článkom — spracovaným na základe štúdia početných historických prameňov i seriálov na pokračovanie (P. Behuľa: Z kroniky našich obcí; J. Melicher: Historický kalendár), uverejňovaných v priebehu uplynulého roka v okresných novinách Nový život.

Tematicky sú tu zastúpené — okrem spomínaného 300. výročia bitky s Turkami pri Leviciach v r. 1664¹, 20. výročia Slovenského národného povstania² a 20. výročia oslobodenia Levického okresu Sovietskou armádou³ — revolučné tradície 1. májov⁴, revolučné boje v r. 1919 na majeri Dobogov⁵, seriál o dejinách Levíc⁶. Regionálne je najviac zastúpená oblasť bývalého Levického okresu (najmä Levice, Devičany, Žemberovce, Starý Tekov), regionálny výskum treba zintenzívniť v oblasti Želiezoviec a Šiah.

Publikačné možnosti

jednotlivých bádateľov boli rôzne. Najviac príspevkov bolo uverejnených v Novom živote, kde skoro v každom čísle bol článok, črta alebo spomienka na historickú tému. Uverejňovanie týchto článkov má náležitú gradáciu a rozsahom vrcholí 35. číslom (29. augusta — slávnostné číslo, venované 20. výročiu SNP) a druhýkrát dvojčíslom 51—52 (venované 20. výročiu oslobodenia Levíc). Celkove možno vyzdvihnúť hojnosť i pestrosť foriem publikovaných príspevkov. Kladne možno hodnotiť aj úroveň článkov, keďže ich väčšia časť má charakter súborného spracovania na historickom

podklade, ktoré si vyžiadalo sústavný prístup k prameňom i hľadanie a zbieranie materiálu. Vychádzajúc z poslania a charakteru okresnej tlače žiadalo by sa azda uverejňovať viac rozhovorov s pamätníkmi významných historických udalostí, sprístupňovať spomienkový materiál širokej verejnosti.

Aj Hlas ľudu, Pravda a Természet és Társadalom priniesli niekoľko príspevkov z histórie nášho okresu.

Záslužnú prácu robia pracovníci Tekovského múzea v Leviciach vydávaním Vlastivedného zpravodaja, ktorý v doterajších číslach priniesol niekoľko príspevkov zo staršej i novej histórie Levického okresu.

Výstavy a prednášková činnosť

V Tekovskom múzeu v Leviciach bola inštalovaná výstava „300. výročie oslobodenia Levíc spod tureckej nadvlády“. K 20. výročiu SNP a oslobodenia Levického okresu Okresný archív a Tekovské múzeum v Leviciach inštalovali výstavu „Od Mníchova cez Povstanie k oslobodeniu“.

Bohatá bola aj prednášková činnosť. Boli to prednášky o najstarších dejinách Levíc (P. Behuľa), o priebehu bitky s Turkami v r. 1664 (M. Korentsy), o ohlase SNP na južnom Slovensku, okupovanom maďarskou horthyovskou armádou (ako koreferát na krajskej konferencii o SNP v Nitre predniesol J. Melicher), pre školskú mládež v okrese odznelo väčšie množstvo prednášok o robotníckom hnutí (J. Žitňanský, J. Osvald, J. Hudzovič), pre pionierov a na RSS (J. Horniačik, J. Beňuch) atď.

Pri spracovaní dejín robotníckeho hnutia krúžok historikov úzko spolupracuje so skupinou spolupracovníkov Ústavu dejín KSS pri OV KSS v Leviciach. Táto skupina si pre nastávajúce obdobie (1965—1970) vypracovala

perspektívny rámcový plán.

V publikačnej činnosti budú manželka Oľga a Jozef Žitňanský pokračovať v spracovaní dejín robotníckeho hnutia na okolí Levíc v rokoch 1924—1938. Pavel Kohút spracuje dejiny robotníckeho hnutia na okolí Želiezoviec. Dejiny robotníckeho hnutia na okolí Šiah spracuje Ján Horniak. Robotnícke hnutie v období Slovenského štátu a maďarskej okupácie spolu s problematikou národnooslobodzovacieho boja je témou štúdie J. Melichera.

V nastávajúcom období treba zo strany historikov venovať zvýšenú pozornosť týmto výročiam:

150. výročie založenia Gymnázia v Leviciach (1815—1965);

40. výročie založenia mestského múzea v Leviciach (1927—1967);

20. výročie februárového víťazstva pracujúceho ľudu (1948—1968);

50. výročia bojov maďarskej Červenej armády na našom okolí (1919—1969);

120. výročie bitky pri Tekovských Lužanoch (1849—1969);

100 rokov Učiteľského ústavu v Leviciach (1870—1970).

Skupina spolupracovníkov Ústavu dejín KSS plánuje vydať zborník k 20. výročiu februárového víťazstva (v roku 1968), k 50. výročiu bojov maďarskej Červenej armády na okolí Levíc zborník spomienok a monografických príspevkov (v roku 1969); usporiadať seminár predmetovej komisie dejepisu a občianskej výchovy o problémoch a možnostiach využívania regionálnych prvkov z dejín robotníckeho hnutia a KSČ v pedagogickej praxi (v roku 1966).

Záujem verejnosti i porozumenie zo strany vedúcich pracovníkov okresu nás oprávňujú očakávať, že regionálna história v Levickom okrese bude i naďalej tvoriť významné ohnisko našej socialistickej ideológie.

Poznámky:

- 1 M. Korentsy: Turci na našom okolí, Nový život, roč. V, č. 27—30.
M. Korentsy: Svätobeňadická či Levická bitka, Hlas ľudu, roč. XI, č. 22.
J. Králik: Turci na našom okolí, Nový život, roč. V, č. 23.

2 Z množstva príspevkov vyberáme:

- J. Melicher: Od Sitna po Hron, Nový život, roč. V, č. 33.
J. Melicher: Povstanie a Levický okres, Nový život, roč. V, č. 34.
J. Hudzovič: Ženy v Slovenskom národnom povstaní, Nový život, roč. V, č. 35.
J. Hudzovič: Učitelia a Slovenské národné povstanie, Nový život, roč. V, č. 35.
D. Šumeraj: Dnes a pred dvadsiatimi rokmi, Nový život, roč. V, č. 36.
M. Korentsy: Veliteľ „Topľa 2“ spomína, Nový život, roč. V, č. 36.
J. Melicher: Levický okres a povstanie, Hlas ľudu, roč. XI, č. 37—39.
J. Melicher: Čo povedali o SNP, Kotlár, 29. aug. 1964.
- 3 Uvádžame iba významnejšie:
D. Šumeraj: Drobničky o slávnych dňoch, Nový život, roč. V, č. 51—52.
J. Hudzovič: Začiatky verejnej správy v Levickom okrese, Nový život, roč. V, č. 51—52.
P. Behula: Prvé stretnutia, Nový život, roč. V, č. 51—52.
J. Melicher: Oslobodenie Levického okresu slávnou Sovietskou armádou, Nový život, roč. V, č. 51—52.
J. Hudzovič: December v prvej linii, Nový život, roč. V, č. 51—52.
P. Kohút: Len keby tá vojna už nikdy nebola, Nový život, roč. V, č. 51—52.
M. Korentsy: Levickí požiarnici v búrlivých dňoch, Nový život, roč. V, č. 51—52.
J. Melicher: Malá kronika veľkých dní, Hlas ľudu, roč. XII, č. 38, 41, 45, 72.
P. Kohút: Oslobodenie Levického okresu Sovietskou armádou, Kotlár, 22. dec. 1964.
- 4 J. Žitňanský: Prvomájové bojové tradície levického ľudu, Vlastivedný zpravodaj, č. 1.
D. Šumeraj: Prvé máje v Šahách, Nový život, roč. V, č. 18.
- 5 E. Bátorový: Revolučný Dobogov, Nový život, roč. V, č. 26.
- 6 M. Korentsy — J. Melicher: Levice, Nový život, roč. V, č. 47—50.
M. Korentsy — J. Melicher: Rablólóvágok várától a mai Léváig, Természet és Társadalom, 1964, č. 2.
P. Behula: Z dejín Levíc, Vlastivedný zpravodaj, č. 2.
M. Korentsy: Vývoj organizácie mestskej správy v Leviciach, Vlastivedný zpravodaj, č. 2.

GYULA JUHÁSZ V LEVICIACH

Gyula Juhász (1883—1937) je jedným z najväčších predstaviteľov maďarskej poézie XX. storočia. Jeho dielo je pokračovaním tvorby Adyho a pripravovateľom cesty revolučného Attilu Józsefa.

Povojnová literárna veda ho postavila na jemu príslušiacie miesto v maďarskej literatúre. V posledných rokoch vychádzajú bohaté dokumenty a dôkladné výskumy, ktoré sa zaoberajú jeho životom a dielom. Napríklad o dvoch rokoch jeho pôsobenia na skalickom gymnáziu Rezső Szalatnai v knihe: Juhász Gyula hatszáz napja (Juhászových šesťsto dní) sa zaoberá na tristo stranách. Roku 1962 vyšla 725-stránková zbierka Juhászových dokumentov v Budapešti.

Doteraz najmenej známe sú jeho vzťahy k Leviciam. Hlavne preto, že básnikov pobyt v Leviciach bol veľmi krátky.

Po skončení štúdia na budapeštianskej univerzite v školskom roku 1906/7 bol profesorom v meste Máramarosziget. Odtiaľ ho preložili na levické gymnázium. Nepoznáme dátum jeho príchodu do Levíc. V zápisnici ustanovujúcej schôdzky profesorského sboru z 31. augusta 1907 iba jeho meno chýba. V okresnom archíve sa zachoval rozvrh hodín, podľa ktorého Juhász bol triednym v I. B, kde učil maďarčinu a latinčinu., v IV. triede maďarčinu a v V. triede gréčtinu.

Býval v podnájme na niekdajšej Ludánskej ceste č. 16 (dnes ul. Červenej armády č. 18). Vdova pani Jaszanovicsová, rod. Aranka Thonheiserová, ktorá vtedy mala 16 rokov, sa ešte

aj dnes dobre pamätá na básnika, ktorý u nich býval. Podľa nej Juhász bol veľmi uzavretý, tichý človek a do mesta sotva chodil. Ani nie div, veď pre jeho básnickú dráhu tak Máramarosziget, ako aj Levice s malomestskou jednotvárnosťou — ďaleko od Budapešti, kde reagoval na každé chvenie literárneho života — znamenali zabrzdzenie jeho básnického rozletu.

Jeho beztak slabé nervy nevydržali ťažkú skúšku a 1. októbra 1907 zmizol z Levíc. Podľa hlásenia riaditeľa gymnázia, zaslaného predstavenému rádu: Svoje veci si pobalil, dlhy vyrovnal a zanechal listok s týmto nápisom „Pre ťažkú nervovú chorobu sa rozlúčim so životom“. A naozaj, Juhász so samovražednými úmyslami prišiel do Budapešti, kde sa však stretol so svojim známym, redaktorom Ārmiom Balassom, od ktorého sa dozvedel, že mu práve vydal prvú básnickú zbierku. Toto vlialo básnikovi znovu chuť do života a spolu s Balassom odcestoval domov do rodného Segedína a do Levíc sa nikdy viac nevrátil.

V živote nepokojného a s osudom nezmierujúceho sa básnika jednomesačný pobyt v Leviciach je veľmi krátky čas. A predsa stačil na to, aby sa dostal až na okraj samovraždy. Táto krutá skutočnosť však obviňuje hlavne dobu a v nej tých, ktorí boli ľahostajní voči talentovanému, ale revolučne mysliacemu básnikovi, keď jeho hlas chceli umlčať vo vtedajšom malomestskom prostredí.

Dnešné levické divadielko poézie nesie meno Gyula Juhásza.

Sándor Karol

SLOVENSKÉ ZÁPISY V KNIHE LEVICKEHO CECHU

JOZEF MELICHER

Intenzívny regionálny archívny výskum v poslednej dobe prináša stále novšie a novšie poznatky o sile slovenského živlu a o používaní slovenčiny v Leviciach za feudalizmu.

Michal Korentsy v príspevku „Vývoj organizácie mestskej správy v Leviciach“, uverejnenom v 2. čísle Vlastivedného zpravodaja Levického okresu na strane 15, uvádza príklady o používaní slovenčiny podľa potreby i mestským magistrátom. Cituje aj časť zápisu, v ktorom sa hovorí, že vzhľadom na značný počet Slovákov v meste prijali na faru slovenského kaplána. Keďže tieto údaje vzbudili vo verejnosti určité pochybnosti a pretože sa otázka používania slovenčiny v našom meste v minulosti zo strany niektorých maďarských bádateľov podceňovala a zo strany slovenských historikov a jazykovedcov sa nedoceňovala a ani doteraz sa dostatočne nedoceňuje, prinášame ďalšie údaje k tomuto problému.

Ide o veľmi zaujímavú skutočnosť, že **prvé zápisy v knihe debnárskeho, kolárskeho a kováčskeho cechu v Leviciach sú slovenské**. Niekoľko z nich predkladáme na posúdenie verejnosti. Možno poslúžia i odborníkom na hlbšie zhodnotenie jazykového problému na južnom Slovensku v predobrodeneckom období.

Text prepisujeme diplomaticky verne, čiže ho vlastne transliterujeme. Dĺžne, bodky a čiarky ponechávame iba tam, kde majú zrejmu rozlišovaciu funkciu.

*

„Poznamenany Nasseho Poctyweho Cehu Kowatzkeho, Kolarskeho A Stolarskych Maystri, kteri vstúpily A kteri wyplatjeni sau, Cehu na Jeho Zemanskeho Mena gegich Do poradku pre Lepsi gystotu a(pre)dobri Poradek

Anno 1730 Die 3 Jullii

1. Majstr kteri Artikule Dastawal Georgius Kudiwany

2. Mychael Kulicka z Lewicz kowac
3. Kudiwany Martin
4. Fylypus Fraii Milner kolar
5. Janos Horwat Kowacz
6. Adamus Jelenfij kowac
7. Durko Lacko kowacz Bardijofczan
8. Wenczel Kanofsky s Prahu rodič
Anno 1753 Die 4 Februa
9. Johannes Markel kolar
10. Jozefus Jelenfy kowacz
11. Jakobus Vognik
12. Martinus Kizlyi kolár“

*

Neskoršie zápisy sú zväčša maďarské. Slovenské záznamy nachádzame ešte v rokoch 1770 a 1785. Ale ešte i v roku 1809 existovalo takéto označenie cechu: „Lévaji Kollar és Kováts Czéhbe...“. Slovenské slovo **kollár** sa strieda s maďarským slovom **kerekjártó**. (Pozri knihu kováčskeho a kolárskeho cechu v Leviciach z rokov 1806—1874, 4. a 5. list.)

O silnom vplyve slovenského živlu v levických cechoch svedčí aj časté nahradzovanie maďarského slova **mester** slovenským **majster**. V maďarskom texte to pôsobí ako kuriozita: „Betsületes Kováts Majster.“ Ide o zápis z roku 1812. (Pozri knihu kováčskeho, kolárskeho a debnárskeho cechu z rokov 1730—1891, 3. list. Spomínané knihy sa nachádzajú v Okresnom archíve v Leviciach vo fonde Levického cechu.)

*

Čo sme sledovali týmto príspevkom? Chceli sme iba upozorniť, že na sklonku feudálneho zriadenia príslušníci oboch jazykových skupín — Slováci i Maďari — žili na našom okolí vo svornosti a iba neskoršie — kapitalistické — obdobie vrazilo medzi naše národy hrot neznášanlivosti, ktorého ostrie pociťujeme skoro až dodnes.